

«Норуот
күүһэ —
көмүөл
күүһэ!»

ЭНГИСИАЛИ

2012 сыл
Ахсынньы
26 күнэ
Сэрэдэ №174-175
(10767)

1935 сыл алтынны 5
күнүгэр төрүттэммитэ

Нам улуунун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга
«Сыл бастын хаһыата»

БЭБЭҺЭЭ... БҮГҮН... САРСЫН...

Улуус баһылыгын
мунһабыттан
бэлитээһиннэр

Баһаарынай сулуоспа начальнига И.В. Колпашников иһитиннэритинэн ааспыт бэнидэһииккэ Хамадатта чааһынай гараж умайбыт. Олохтоох баһаарынай чаас умулларан быһааммыт.

ОГПН начальнига Н.А. Парников иһитиннэритинэн объект бэрэбиэркэлэнэлэр, кытты нэһиликтэр хаалбыттар, согласование бэриллэр. Тэрилтэлэр салайааччылары бирикээскэ хоромну тахсар түбэлттигэр эһиэттир дьоннору ыйары, туһата суох дискотекалары тохтоору, фейерверк ытарга инструкцияны тутуһарга эттэ.

1 Хомустааха, Бөгүнгө 2 киһи сэллигинэн ыалдыбыт. ОРВИ эпидбуруктан намыһах, ол эрэри Маймафа оркуола-саад карантиннан сабылла сылдыбыт. Үнсүү киирэн «Лена» кафе 90 хонукка үлэтэ тохтоуллубут. Саҥа дьыллааһы бырааһынныктарга температурнай режими тутуһун диин Роспотребнадзор начальнига Л.И. Ильина эттэ.

Айылжа харыстабылын инспекциятын начальнигынан Собакин Андрей Иванович анаммыт. Киһи бу иннинэ бу инспекцияга өр кэмнэ үлэлээбитэ.

Улуус баһылыгын бастакы солбуйааччы Н.В. Слепцов «Бир ныгыл Россия» партия республикатааһы политсоветыгар чилиэнинэн кирибитин, политсоветка Амма, Чурапчы, Сунтаар улуустарын баһылыктара кирибиттэрин иһитиннэрдэ. 2013 сыл Нам улууну баһылык дьаһалынан ты хаһаайыстыбатын уонна тупсаран оноруу сылынан биллэриллибит.

Баһылыгы тутууга солбуйааччы С.С. Матвеев иһитиннэритинэн РФ сибээһин минстерствотун почтовой сибээс департаментынай салайааччы Д.О. Паньшев Нам улууну кэлэ сылдыбыт, Түбэ, Партизанна саҥа тутулуубут почта дьыэлэрин, Аппааныга, Нам селотугар почта дьыэлэрин көрөн үлэни билсипит. Улуус дьаһалтата 8 нэһиликтэ сотовой сибээс кириитин, почталар почталыон хамнаа кыратын этэн үрдэтэри туруорсубуттар.

Дьыэ кэргэн отделын кылабынай специалиһа Т.Н. Степанова «Ово үөрүүнү бэлэтиэх» диэн кыаммат ыаллар оҕолоругар Саҥа дьылга бэлэти биэрэргэ акция ытытыллары, почта начальнига Л.Д. Бесчетнова ахсынньы 28 күнүнэн «Энгисали» хаһыакка сурутуу түмүктэнэрин, кылаабынай быраас солбуйааччыта Н.В. Яковлева 2012 с. 11 ыйын түмүгүнэн улууска 438 оҕо төрөөбүтүн туһунан иһитиннэрдилэр.

Сыл бүтэһик планировкалар улуус баһылыга А.И. Ильин үлэ-үө көхтөөхтүк кыттыбыт бары тэрилтэлэр салайааччыларыгар махтаһы тизэртэ.

Бэлитэннэ В. РЫКУНОВА

2012 сыл — улууска М.К. Аммосов сыла

Государственной, политической деятель М.К. Аммосов төрөөбүтэ 115 сыла республикага, улууска киэн далааһыннаахтык,

МАКСИМ АММОСОВ СЫЛА ТҮМҮКТЭННЭ

үрдүк таһымна бэлитэннэ. Бу тэрээһиннэргэ М.К. Аммосов кыһа Лена Максимовна, күтүөтэ В.М. Гольдберг, сиэнэ Максим Аммосов Москваттан кэлэн кыттыһыны ылыллар.

Ахсынньы 22 күнүгэр, оруу-

ода. кыттыһыны ылыллар. Ф.В. Габышева М.К. Аммосов олоһун, үлэтин туһунан улахан дакылаат онордо. Лена Максимовна аҕатын туһунан ахтыы онордо. Улуустааһы кыраайы үөрэтээччилэр общественноларын председателэ И.З. Кривошапкин Максим Аммосовы үйэтитиигэ респуб-

уурууттан саҕаланна. Мунһааһы улуус баһылыгын бастакы солбуйааччы Н.В. Слепцов салайан ытытта. ХИФУ доцена, биер дойдулаахпыт П.А. Слепцов М.К. Аммосов олоһун, үлэтин туһунан дакылаат онордо. Кыһа Лена Максимовна Нам дьонугар-сэргэтигэр махтанан тыл эттэ. Ол

ликажа, улууска туох үлэлэр ытытыллыбыттарын иһитиннэрдэ. ХИФУ математика уонна информатика институтун 4-с курсун студена Эрчимэн Избеков студена ааттарыттан тыл эттэ.

Бу күн М.К. Аммосов 115 сыллаах үбүлүйүнэн сибээстээн

кэннэ Саха сиригэр аан бастаан кэлбит күтүөтэ В.М. Гольдберг, сиэнэ Максим Аммосов бэйэлэрин этилэрин иһитиннэрдилэр. Ил Түмэн председателин солбуйааччы А.Н. Жирков, улуус баһылыга А.И. Ильин, Таатта баһылыгын бастакы солбуйааччы А.К. Бо-

буна төрөөбүт күнүгэр, республика общественноһа кыттыһылаах бэлитэннэ. Эбиэт иннинэ ХИФУ учебнай корпусу баар буюугар, университет иннигэр турар пааматынныгы уонна музейин аттыгар турар пааматынныкка гирлянда, тыһынаах сибэккилэр уурулуннар.

Күнүс 14 ч. Опера уонна балет театрыгар республика, улуус салайааччылары, общественноһа кыттыһылаах үөрүүлээх мунһах буолла. Мунһааха СР правительствотун председателэ Г.И. Данчикова, правительство председателин солбуйааччы Ф.В. Габышева, Ил Түмэн председателин солбуйааччы, М.К. Аммосов үбүлүйүн бэлитиир республикатааһы комитет председателин солбуйааччы А.Н. Жирков, ХИФУ ректора Е.И. Михайлова

государственной наараадалар туттарыһынылар. Нам 1 №-дэх оркуолатын учууталыгар, М. Аммосов аймаҕар Я.Е. Корякинага «СР үтүөлээх учуутала» аат инҕерилиннэ. Социальное кылаабынай бухгалтер Р.В. Васильева правительство грамотатынан, «Намкомунтеплоэнерго» АО генеральной директор Н.В. Игнатьев правительство Махтал суругунан наараадаланнылар. Үөрүүлээх мунһах Нам улуунун уус-уран самодеятельноһын кыттыһылаахтары уонна ХИФУ студенаһын күһүнэн туруоруллубут кондериан түмүктэннэ.

Ахсынньы 23 күнүгэр биер дойдулаахпыт үбүлүйэ Нам селотугар «Сардаҥа» кинотеатрга бэлитэннэ. Тэрээһин М.К. Аммосов болуоссаһыгар турар пааматынныкка гирлянданы

чуруков, ХИФУ бастакы проректора В.И. Васильев, Хатырык орто оркуолатын 10-с кылааһын үөрэнээччитэ Юлия Прокопьева дакылааттарын, эбэрдэ, махтал тылларын этилэр.

М.К. Аммосов аатын үйэтитиигэ киллэрбит улахан кылаатын иһин Александр Николаевич Жирковка «Нам улуунун Ытык киһитэ» аат инҕерилиннэ. Маны таһынан үбүлүйдэх сылга үлэлэспит дьон араас наараадаларынан бэлитэннилэр. М.К. Аммосов күтүөтүгэр В.М. Гольдберга улуус баһылыга А.И. Ильин саҥа быһаһын бэлэх уунна. Тэрээһин «Буурһаһыт моһоҕол бу Намтан көһүтэ», «М.К. Аммосов. 230 дней в Кыргызстане» диэн киинэлэри көрдөрүүнэн түмүктэннэ.

В. РЫКУНОВА

САХА СААРЫНА ТӨРӨӨБҮТ СИРИГЭР

Ахсынньы 23 күнүгэр Хатырык нэһилиэгин дьонно-сэргэтэ М.К. Аммосов 115 сыллаах үбүлүйүн тэрээһинигэр муһуннулар. Манна М.К. Аммосов кыһа Лена Максимовна дьыэ кэргэнинэн, Ил Түмэн председателин солбуйааччы А.Н. Жирков, улуус баһылыга А.И. Ильин о.д.а. ынгырылаах ыалдыттар кэлэн бастаан М.К. Аммосов пааматынныгы тыһынаах сибэкки, гирлянда уурдулар, нуруот күһүнэн тутулуубут саҥа детсады көрдүлэр уонна «Сайдам» сынныалаг киинигэр нэһиликтит маастардарын быһаҥаһыт, библиотека фондатын матырыйаалларын көрдүлэр, ветераннары кытта кэпсэтиилэр.

Лена Максимовна Хатырыкка кэлбиттэн наһаа долгуйбутун, үөрбүтүн биллэрдэ, аҕата төрөөбүт Хатырык Аччагыт Арыһын сирэ наһаа күүстээх энергетикалаах буолан Максим Кирович оҕо сааһыттан күүстээх санаата чочулуубута буолуо ди-

этэ. Аҕатын аатын үйэтитиигэ үлэлэспит, 1976 с. бастаан улахан үбүлүйүгү тэрийбит оччотооһу Нам райкомун секретара Колмогоров В.Е., онтон кэлин Филиппов С.А., аан манҕай Киргизия архыбыгар кистэлэг докумуоннары кытта үлэлэһэригэр көнүл биэрбит Россия оччотооһу генпрокурорун солбуйааччыта Колмогоров В.В. уонна аймалданнаах, парламена сотору-сотору уларыта турар Киргизия салалтаһын, общественноһын кытта биер тылы булбут, баара-суоҕа 230 эрэ күн республикаларын салайбыт М.К. Аммосовка мэнэ тааһы туруоргарбыт Александр Жирковка махтанарын биллэрдэ.

Лена Максимовнаны кытта кэлбит кэргэнэ, 75 саастаах Владимир Михайлович Гольдберг уонна уола, 51 саастаах Максим Владимирович Аммосов эмиэ истин махталларын тизэртилэр. Максим Владимирович христианской-протестантской евангелистской таңара үөрэҕин

тарҕатар. Кыһа Катя английской тыл учуутала, Барнаулга олорор, 4 саастаах Лева диэн уолаах. Иккис кыһа Лиза 8 кылаас үөрэнээччитэ. М.К. Аммосов иккис сиэнэ Михаил Владимирович Аммосов 43 саастаах, клирингов-вай компания топ-менеджера, эмиэ икки кыһытаах. Светлана Аммосова «Данон» компанияга аналитик, Людмила 11 кылааска үөрэнэр.

Хатырыкка буолбут тэрээһингэ М.К. Аммосов сырдык аатын үйэтитиигэ өнгөлөөх дьонно өссө да элбэх үтүө тыл этилиннэ, анал бэлиэ, үрдүк наараада туттарылына. Хатырык нэһилиэгин баһылыга Алексей Пинигин «Хатырык нэһилиэгин Ытык киһитэ» бэлиэни Ил Түмэн председателин солбуйааччы А.Н. Жирковка, өйдөбүннүк бэлиэлэри Лена Максимовна дьыэ кэргэнигэр уонна биер дойдулаахпыттар Платон Слепцовка туттарда. Үөрүүлээх тэрээһин Максим Аммосов олоһун сырдатар икки саҥа киинэни көрдөрүүнэн түмүктэннэ.

Альбина КУЛИЧКИНА,
Россия Журналистарын
союһун чилиэнэ,
Хатырык

ТУОХ? ХАННА? ХАҺАН?

Киин балыһа
сонуннарыттан

Ахсынньы 14 күнүгэр туберкулезнай диспансер 70 сыллаах үбүлүйэ культура киинигэр үрдүк таһымна бэлитэнэн ааста. Элбэх ыалдыт тахсаннар, итии-истин эбэрдэлэрин тизэртилэр. Республика кылаабынай фтизиолог-педиатра Е.Ф. Лукинова нэһиликтэри кэрийэн көрүүгэ аналлаах переносной флюороаппарат анаммытын туһунан иһитиннэрдэ. Диспансерга өр сыллаах түбүктээх үлэлэрин бэ-

Туоһулуур – сыппара!
Ааспыт нэдиэлэ устата:
поликлиникага приемга сырыттылар — 1900 ыарыһах;
«Суһал көмөҕө» — 204 ынгыры киридэ;
родильнай отделениега — 7 оҕо (5 кыыс, 2 уол) күн сирин көрдө;
хирургической отделениега — 6 (4 былааннамыт + 2 суһал) операция онорулунна.

лиэтээн, фтизиатр-быраас К.Н. Шамаева, бактериолог-быраас М.Г. Слепцовага, «Нам нэһилиэгин Ытык киһитэ» бэлиэни туттардылар.

***

Ахсынньы 19 күнүгэр поликлиникага «Доруобуйа» дьаарбанката буолбут күнүгэр элбэх киһи кыттыһыны ылыллар. Лекциялар, экранна киинэлэр, биерди киһиэхэ тус консултациялар ытытыллылар. Республика кылаабынай терапевт-бырааһа Е.С. Протопопов кэлэр сылга модернизация программатынан балыһага переносной мобильнай центр көрүллүбүтүн билиһиннэрдэ.

М.Е. ТРАПЕЗНИКОВА

2012 сыл — улууска М.К. Аммосов сыла

СЫЛЫ — ҮТҮӨ ТҮМҮКТЭРДЭЭХ

Улууспугар үөрэхтээһин тэриллибитэ 140 сылыгар аналаах араас тэрээһиннэр ытытылла тураллар. Ол курдук оҕо саадтар ортолоругар биер дойдулаахпыт, государственной деятель М.К. Аммосов 115 үбүлүйдэх сылыгар аналлаах Аммосовской ааһылар ытытыллылар.

Биһиги детсадыт иһинэн эмиэ ааһылары ытытыбыт. Бу күн үгүс төрөппүт оҕолор ааһылары сэрэгэн муһуннулар. Барыта 9 оҕо кытына. Бизэ саастаах Намыһа Рехлясова уонна алта саастаахтарга Айаал Сыромятников улуустааһы ааһыла кыттар быраабы ылан ахсынньы 6 күнүгэр Хатырыкка улуустааһы ааһыларга ситиһилээхтик кыттан кэллилэр. Намыһа Рехлясова «Хатырыкка хаар түһэр» диэн хоһоону олус долгугуулаахтык, дорҕоонноохтук ааһан иккис миэстэҕэ таһыта (салайааччыта И.В. Сивцева). Айаал Сыромятников «Эн, Максим» диэн хоһоону ааһан сертификаттан бэлитэннэ (салайааччыта М.А. Нартахова).

Детсадытыгар «Сыл бастын иитэччитэ» конкурс ытытылар. Иитэччилэр аҕаһас дьарыктанылары көрдөрөргө бэлэмнэ-нэллэр.

Т. ЗЫРЯНОВА, Нам с.
«Кэнчээри» оҕо саадын
профкомун председателэ

**2013 сыл —
Тыа сирин сыла**

Биһиги өрөспүүбүлүкэбит олохтоохтору президемиит Егор Афанасьевич тыа сиригэр үөскээбитин, үлэлээбитин уонна кимтэн кииннээһин, хантан хааннаабын хаһан да умнубатын бары бэркэ биллэллэр.

Егор Афанасьевич норуотун инники дьылбатыгар долгуйарын кистээбэт, кэнэбэски келүөнө ыччат төрөөбүт тылын, культураны сүтэрбэтэр, үгэстэрин ытыктаатар ханнх диэн санаалаах.

Тыа сирин олохун диригиник өйдөөн уонна норуоту харыстыыр туһуттан Егор Борисов: «Саха сиригэр тыа хаһаайыстыбата уруккуттан үрдүктүк суолталанар, көннөрү туспа салаа, астагас таһаарар үлэ-хамнас эрэ быһыытынан көрүллүбэт. Саха норуотун силиһэ, күүһүн-уоһун уонна өйүн-санаатын төрүтэ манна баар. Бу биһиги олохпут уобараһа — культурабыт уонна үгэстэрбит төрдө», — диэн этэр. Ол гынан баран Егор Афанасьевич кыраһыабайдык саңара-саңара таах сылдыар политиктар курдук буолбатах, кини элбэти быһаарар, түмүктээх үлэлээх президент быһыытынан биллэр.

Өрөспүүбүлүкэ баһылыга кэлинни кэмнэ ылыммыт олоххо улахан суолталаах биір докумуонунан «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр тыа сирин сайыннары биір кэлим миэрэлэрин туһунан» Ыйааҕа буолар.

Бу Ыйаах туох туһунан этэрий? Туох ис хоһооннообуй? Биһиги президемиит бу докумуону таһааран, тугу ситиһэ сатырый?

Ыйаах икки сыллаах кураантан эмсэвэлээбит тыа хаһаайыстыбатын онгортон таһаарааччыларын суһаллык өйөөрү ылыныллыбыт диэн саныыр тутах, сыһаа. «Сокуону тыһа, букубата» диэн этии баар. Егор Борисов Ыйааҕар өрөспүүбүлүкэ тыатын сирин араас өтүттэн сайыннарыга туһуламмыт олоххо дьин туһалаах кэксэ миэрэлэр киірдиір. Ыйаах «Букубата» нэһилиэнньэ тыа сиригэр олоһоругар интэриэһинэй, үчүгэй хамнастаах, тыабыт хаһаайыстыбата кыахтаах, нэһилиэктэргэ дьыэ-уот толору хааччыллылаах, суол-иис онгоһуулаах, дьон ипотека нөнгүө дьыэ-уот туттарыгар ылыктыах буоларыгар усулуобуйалары тэрийиигэ туһуланар. Докумуон мань сэргэ нэһилиэктэргэ үчүгэй оскуоалары, балыһалары туһууну, культураны сайыннарыны уонна тыа сирин ыччаттыгар куоракка олоһор саастылаахтара туһанар олох бары үтүө өрүттэрин баар онгорору, хааччылары ирдиир.

Егор Борисов бүтэһиктээх сылаа — «тыһа» итиннэ сыгар, тобо диэтэххэ, тыа сирин сайын-

нардахпытна, өйөөтөхпүтүнэ эрэ биһиги норуоппутун салгыы чэчирэтиэхпитин, тылын-өһүн, сирин-майгытын, духуобунаһын харыстыахпытын сөп. Егор Афанасьевич этэринэн, оччоҕо биһиги «иннит диэки эрэллээхтик көрүөхпүт».

Миэрэлэр туһунан кэпсэтэр буоллаахха, Егор Борисов өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн барар индивидуальной тутуу анарыттан итэбэһэ суоһун тыа сиригэр ытарга этэр. Ол инниттэн тыа сирин олохтоохторугар ипотеканан кредит ылыны судургутуу ирдэнэр. Ити кыалыннаһына, тыа сиригэр олохсуйааччы уонна дьыэ туттааччы элбиір саарбаҕа суох.

Маньаха президент көннөрү саңа дьыэлэри тутары буолбака, нэһилиэктэргэ биір кэлим компактнай тутууну ытарга этэр. Ити дьыэни тутууга уонна инженернэй ситимнэ билигини

эттиір онгоруоҕа.

Ол эрээри биһиги ыччаттыгар олоһорго үчүгэй усулуобуйааах эрэ буолуу — кыра. Киинлэр үчүгэй хамнастаах буолуохтары баараллар. Ити сөптөөх санаа. Эдэр дьон булгуччу үчүгэйгэ, үрдүккэ тардыһахтаах. Ол иһин Егор Борисов Ыйааҕар тыа сиригэр ирдэнэр идэлэргэ специалистары сыллаан бэлэмнээһин уонна идэҕэ үөрэтэр кыһалары бүтэрээччилэри онук сирдэргэ аһаан ытыты миэрэлэрэ ыйыллыбыттар. Итин таһынан агротехнологическай хайыһаах үөрэх кыһалара уонна ити кыһалар кэтэх хаһаайыстыбалара өйөнүөхтэрэ, самоходнай массыналар уонна атын транспорт суопнар дара бэлэмнээхтэрэ. Нэһилиэктэргэ дистанционной үөрэхтээх кыра комплектаах, аһыах аһааннаах оҕоһоо оскуоалар киірэр ситимнэ сыһа-

иитиитинэн дьарыктанар дьыкэргэттэри өйүүр программалар олоххо киірэн барыахтара. Тыа хаһаайыстыбатыгар онгортон таһаарыны уонна тыа хаһаайыстыбатын бордодууксуйатын переработкалаһыны судаарыстыба өттүттэн өйөөһүн саңа механизмнара баар буолуохтара. Ити иһигэр сүөһү сиіраһылыгы онгортон таһаары сайыннарыллыа уонна сири нүөлсүтэр системалар сөргүтүллүөхтэрэ. Өрөспүүбүлүкэ сүөһүнү иитэр бөдөн улуустарыгар массына технологияскай станциялара тэриллээхтэрэ. Ону тэнэ тыа хаһаайыстыбатын бордодууксуйатын уонна тыа сиригэр онгоһуллубут аһы-үөлү батары халбаннаабат ырыһнага тэриллээҕэ. Итиннэ тыа хаһаайыстыбатын бордодууксуйатын онгортон таһаарааччылар производстволарын кэнгэтэллэригэр кредит ылааларын туһугар кө-

өрөспүүбүлүкэтээҕи үтүө дьыала хамсааһынн чэрчитинэн тыа сирин олохтоохторо оҕо саадтарын, элбэх функциялаах культурнай комплекстары туһууга этиилэрин, көбүлээһиннэрин өйөөһүнү улахан болдотомону уурда.

Ити сыалы ситиһэр туһуттан кини бырабыыталыстыбаҕа манньк көбүлээһиннэй үбүлээһини 2013 сылга — 1,5 төгүл, 2015 сылга — 2012 сыл көрдөрүүтүттэн 2,5 төгүл улаатыннарарга этии киллэрдэ. Тыа сирин олохтоохторун олохтоодоһаахха туһаайыллыбыт уонна обществоҕа суолталаах атын көбүлээһиннэргэ, ол иһигэр чөл олоһу пропагандалаһын, эмиэ ити курдук өйөнүөхтэрэ.

Биһиги президемиит бэйэтин норуотугар итэбэйэр. Бар дьонун күүһүгэр, олоһун онгостор баҕатыгар, сатабылыгар итэбэйэр. Ол да иһин кэлэр 2013 сылы бэйэтин Ыйааҕынан Тыа сирин сылынан биллэрдэҕэ.

Егор Борисов биһиги норуоппут инникитин, удыуорбут салбанарын туһугар сомоһолоһор кыахтаахпыттыгар итэбэйэр. Ол иһин кини олохтоох бэйэни салайыны уорганнар, бары общественнай тэрилтэлэри, политическай партиялар өрөһүөннээҕи салааларын өрөспүүбүлүкэ тыатын сирин сайыннары биір кэлим миэрэлэрин олоххо киллэригэ үпкэ-харчыга, үлэҕэ уонна производствоҕа кыағы түмэргэ ыһырда.

Биһиги өбүгэлэрибит уһук хотугу сиргэ судаарыстыбаттан туох да көмөтө суох үйэлэр усталарыгар сылгы, ынах сүөһү иитэн олоһорутта. Бүгүн биһиги инниттигэр тыһааһа хаалар туһунан боппуруос турбат. Ол гынан баран кэлэр сылларга норуот, туспа этнос быһыытынан ордон хааларыт бэйэбититтэн эрэ тутулуктаах. Егор Борисов тыа сирин сайыннарыга анаммыт Ыйааҕынан суолтутун ыйан биірде. Өрөспүүбүлүкэ итиннэ бэлэм уонна саңа норуотун төрдүн-төрүтүн сайыннарыга миллиардынан үбү угуоҕа. Билигин биһиги тугу сатырбытың көрдөрү кэммит кэллэ. Ырыһнак экономикатын көрдөбүллэринэн сирдэтэр билигин олох биһигиттэн элбэх көбүлээһини, билиини уонна сатабылы ирдиир.

Биһиги атын норуоттартан туохпунан да итэбэһэ суохпут, онон туох хайа иннинэ бэйэбитигэр уонна оҕолорбутугар атыттартан хаалбака үлэлиир, олох олоһор кыахтаахпытын көрдөрүөхтээхпит. Саха сирин тыатын нэһилиэктэргэ дьин үчүгэй олоххо олоһоллору, оттон норуоппут — чэчири сайдара сөптөөбүн дакаастаахпыт.

Сергей МУКСУНОВ

**ТЫА СИРЭ —
НОРУОТ СИЛИҤЭ**

ныымалары киэнник киллэригэ уонна саңа матырыяаллары уонна технологиялары туһаныыга кыах биэрибэ.

Ону таһынан Егор Борисов тыа сиригэр гаһы киллэриини түргэтэри, билигини локальнэй энергетиканы сайыннарыны, уот ситимнэрин реконструкциялары ирдиир. Мань таһынан Ыйаах быһыытынан олоһу-дьаһаҕы тупсарыыга нэһилиэктэргэ сыллата — 1-дии мөлүйөһүн, улуус кииннэрэ — 5-тии мөлүйөһүн солкуобай харчыны ылаахтара.

Итиннэ президент Ыйааҕынан өрөспүүбүлүкэтээҕи уонна олохтоох суолталаах массына суолларын уонна муосталары саңа технологияны туһанан туугу үлэтин, өрөмүөнүн кэнгэтэри ирдиир.

Мань сэргэ тыа сиригэр үлэһиттэр олоһоругар аналаах дьыэлээх фельдшерскай-акушерскай пууннар тутуллуохтара уонна оҕо спортивнай оскуоолаара арыллыахтара. Нэһилиэктэргэ элбэх функциялаах культурнай комплекстар тэриллэн, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Президенин культураҕа и искусствоҕа кииннэрин ситимигэр киіриэхтэрэ.

2016 сылга мобилнай сибээс Саха сирин тыатын сэлэиэнньэлэрин 75%, оттон үрдүк түргэннээх интернет өрөспүүбүлүкэ нэһилиэктэрин 80% киірибэ.

Бу барыта холбоон Саха сирин тыатыгар олоһор нэһилиэнньэ олоһун хаачыстыбатын лаһпа үрдэтэбэ, олох-дьаһах усулуобуйаларын XXI үйэ бары үтүөлэрин туһанар баҕалаах билигини ыччат санаатыгар эппи-

рылаах билигини базовай оскуооалар тэриллээхтэрэ.

Мань сэргэ тыа хаһаайыстыбатыгар үрдүк көрдөрүүлээх производствоны тэрийэргэ тыа сирин сэлэиэнньэлэригэр сыһыарыллар тыа хаһаайыстыбатын специалистарын уонна менеджердарын сыллаан бэлэмниир кыах баар буолуоҕа.

Президент Ыйааҕа олохтоох онгортон таһаарыны, ол иһигэр норуот уус-уран иһин-уһун, онгоһуктарын, төлөбүрдээх уонна социальнэй өнгө ырыһнагың, тыа нэһилиэнньэтин ирдэбилигэр сөп түбэһэр араас сервис тэрийиини, сайыннарыны көбүлүүр. Онуоха тыа сирин предпринимателлэригэр кыра кредити ылы судургутулуоҕа. Мань сэргэ тыа сиригэр ыччат кыттылаах онгортон таһаарар, тутууга сыһаннаах уонна общественнай үлэһит тэриллээхтэрэ, ол иһигэр волонтерскай хамсааһын уонна студенческай этэрээттэр чэрчилэринэн.

Егор Борисов таптаан этэрини, тыа хаһаайыстыбата — биһиги олохпут уобараһа. Бу уобараһы харыстыахтаахпыт уонна салгыы сайыннарыахтаахпыт. Бүгүн 2012 сылга бары көрүүн хаһаайыстыбаларга ынах сүөһү төбөтүгэр 6-лыы тыһыынча солкуобай көрүллэрин киһи барыта билэр. 2013 сылга бу суума биір төбөҕө 10 тыһыынча солкуобайга диэри улаатыаҕа. Итин таһынан өрөспүүбүлүкэ 2013 сылтан, судаарыстыбаттан 100 мөлүйөһүн солкуобайтан итэбэһэ суох өйөбүллээх, ол иһигэр сүөһүнү атылаһарга, саңа үлэлээн эрэр фермердэри уонна сүөһү

дьүүстээх залоговай фонданы тэрийиигэ миэрэлэр ылыллыахтара. Агропромышленнай комплекс эйгэттигэр инвестиционнай бырайыактары уонна научнай, итиннэ инновационнай булунмьулары салгыы олоххо киллэриигэ куонкурустаан, талан ылар бэрээдэк олохтоһуоҕа. Ону таһынан өссө элбэх кэксэ миэрэлэр ылыныллыахтара, ол иһигэр кэлэр икки сылга агропромышленнай комплекска биір кэлимсэ информационнай-аналитическай учуоттуур система киллэрилібэ. Бу системаҕа хас биірдии хаһаайыстыбаны учуоттааһын, сүөһү электроннай учуота, геоинформационнай технологияны туһанан тыа хаһаайыстыбатыгар аналаах сири-уоту туһаҕа таһаарыны учуоттааһын уонна кэтээн көрүү киіриэхтэрэ.

Ити миэрэлэри таһынан Егор Борисов бырабыыталыстыбаттан өрөһүөн уонна улустар истэригэр салгың уонна өрүс транспорунан социальнэй суолталаах дьону тизийиини субсидиялаһыны улаатыннарары ирдээтэ. Итини тэнэ наукаҕа тирэһирэн, олоһуран, күөллэргэ уонна элгээннэргэ балыгы үөскэтии үлэтэ ытыллыаҕа.

Кыаммат дьыкэргэттэргэ социальнэй контракт олоһуран, судаарыстыбаннай социальнэй көмөнү онгоруу кэңиэбэ, ол иһигэр кэтэх хаһаайыстыбаны сайыннарыыга эмиэ. Нэһилиэнньэ көмүскэлэ суох араҕатыгар босхо юридическай көмөнү онгоруу кэңиэбэ.

Егор Борисов «Мин Сахам сирэ XXI үйэҕэ» Бүтүн

**Нэһилиэк —
баһылыгынан**

Ааспыт нэдиэлэҕэ Таастаах, Арбын, Искра нэһилиэктэрин саңа талыллыбыт, эдэр баһылыктара дуоһунастарыгар киірэр үөрүүлээх түгээннэрэ — инаугурациялара буолла.

Таастаах нэһилиэгин баһылыга Евгений Федотов 57 куолаһы ылан кыайылаах тахсыбыта. Саңа баһылыкка уонна талыллыбыт депутаттарга быыбар комиссиятын председателэ Т.А. Попова дастабырыанналарың туттарда. Евгений Станиславович эбээлээх эһээтэ, Таастаах Ытык олохтоохторо Аграфена Степановна, Валерий Андреевич Келиннэр сахалыы таһаҕы кэртилэр. Нэһилиэк депутаттарың сэбиэтин председателэ Л. Вашишева түөскэ кэтиллэр бэлиэтин кэртэртэ. Баһылык андаһар тылын эппитин кэңнэ ыңырылаах ыалдыттар: улуус баһылыгың бастагы солбууааччы Н.В. Слепцов, нэһилиэктэр баһылыктара, тэрилтэлэр салыааччылары истин эбэрдэ тылларың тиэртилэр. Искра нэһилиэгин баһылы-

**ЭДЭР БАҤЫЛЫКТАР ДУОҤУНАСТАРЫГАР
КИІРДИІЛЭР**

гың эбэрдэлиі улуус баһылыгың солбууааччылары, тэрилтэлэр салыааччылары тиіһин улуус саамай эдэр баһылыгар бэйэлэрин эбэрдэлэрин, кэс тылларың этилэр. Манна даһатан эттэххэ, Таастаах уонна Искра баһылыктара 25 саастаах, саамай эдэр баһылыктарын буолаллар. Абрамов Петр Васильевичка (хаартыскаҕа) сахалыы сиэринэн национальнэй таһаҕы Искра ытыктанар дьоно Иннокентий Герасимович, Зинаида Иннокентьевна Рожинар таһынардылар. Түөскэ кэтиллэр бэлиэни — баһылык символын Искра урукку баһылыга Е.И. Николаева кэртэртэ. Бу күн Искраны 2007-

2012 сс. салыыт Е.И. Николаеваны атаары буолла. Елена Ильиничнаҕа нэһилиэк сайдыытыгар киллэриит үгүөтүн иһин

«Нам улүүһүн Ытык киһитэ» аат ингэрилиннэ.

Арбын баһылыгың Н.А. Соловьев үөрүүтүн үллэстэ

улуус баһылыга А.И. Ильин, үгүс киһи тиіһин эбэрдэлээтилэр. Саңа баһылык сахалыы таһаҕың сэри ветерана С.П. Иванов, тыл ветерана М.Е. Дьяконова таһынардылар. Бу иннинэ үлэлээбит баһылык Д.В. Бугаев нагруднай бэлиэтин туттарда. Бу киһи нэһилиэк 3 сэриі, 4 тыл ветераннарыгар, 1 сэриі одооботугар «Арбын нэһилиэгин Ытык киһитэ» аат ингэрилиннэ. Николай Анатолевич инаугурацията СР биллэр ырыһаҕа Ника кыттылаах концераның түмүктэннэ.

Эдэр кэскиллээх баһылыктарга дуоһунастарыгар киірииттэринэн эбэрдэлээн туран инники үлэлэригэр үрдүк ситиһиілэри, түмсүүлээх буолалларыгар баһарабыт.

В. РЫКУНОВА

Улуус нэһилиэктэригэр

Тонору аахсыбакка, олохтоохторго уонна Ыалдьыттарга бырааһынныктыаагы настырыаннаны бэлэктээн, кыһаллан-мүһэллэн үлээли-хамсыы сылдьар дьону көрөн үөрөбүт. Томороон тымныыга муус оҥоһуктары кыһа сылдьар дыкты түбүктээх дьону көрдөххүнэ, санаалыын иэйэн, Саҥа дьыл чугаһаабытын билинэбин...

НАМ САҢА ДЬЫЛГА БЭЛЭМНЭНЭР

Ол эрэри быйыл муус оҥоһуктар аҕыйах курдуктар. Тиритэ-хорута үлээли сылдьар дьон да көстүбэккэ дылы. Арай, биридүүлээн оҥоһуктары сорох маҕаһынар, тэрилтэлэр тизгэннэригэр баалларын хараһын кырытынан көрөн аһарабын. Ол биричиинэтинэн, быйыл тэрилтэлэр ортолоругар муус, хаар оҥоһукка конкурс биллэриллибэтэҕэ буолар. Бу сылга конкурс Ленин аатынан болуоссаты уонна Довордохуу скверин кизэргэтигэ биллэриллибитэ. Хаһыакка балаһыанньата ый инниттэн бэчээттэммитэ эрэри, билингитэ, кыттааччы суоҕун кэриэтэ. Сайаапка хаар оҥоһукка эрэ кирибит. Былаан быһыытыннан сэлээннэбит саамай көстүүлээх киин болуоссатын уонна скверин харыйаны сэргэ дьэнкир муустан, кылбаа маҕан хаартан уран тарбахтаах маастардар тон эттиктэргэ тын биэрэн, суоран-чочуйан, биэртэн-биэр остуорууа геройун онорон олохтоохтору үөрдүөхтээхтэрэ. Көрдөххө, муус кэһэн кыстана сытар. Онон бу күннэргэ үлэ саҕалар чинчилэммит. Кылаабынай болуоссаты кизэргэтигэ тарбахха баттыыр ууспут А.И. Шадрин ылсыбыт. Киин конкурса буолбакка, көннөрү дьон хараһын сымнатан, бырааһынныктыаагы настырыаннаны бэлэктээри Тымныы оҕоньору, Хаарчаананы уонна кэһэн иһэр дьыл бэлэктэ – эриэн үөнү оҥоруохтаах. Бу күннэргэ маастар кэһэн туюх эрэ кэрэни, сананы оҥоруо диэн эрэнэ күүтэбит.

Кэрэ бырааһыннык чугаһаабытын маҕаһынар истрэ кэпсииллэр. Дьон-сэргэ хараһын сымнатан араас кизэргэл, сиздэрэйдик симэммит харыйа кылаба чыйар уота-күөһэ ыгырар-угуйар. Кылаабынай харыйабыт мантан итэҕэһэ суох таһыллан, симэнэн бүтэн, хайы-үйэ олохтоохтору үөрдүбүтэ хаһыс да нэдиэлэтэ буолла. Бу көстүү барыта бырааһыннык чугаһаабытын биллэрэн, күннээҕи олохпут кылгас да кэмгэ буоллар кизэргэйэр, сана үүнэр сылга сырдык санаа кыыма саҕыллар.

Ленскэй нэһилиэк элбэх оҕолоох, үлэтэ суох, инбэлиит ыаллар оҕолоругар Саҥа дьыллаабы миньигэс бэлэх туттартаан эрэр. Бу араҥа барыта 16 ыал хабыллан, 50 оҕо үөрүөҕэ-көтүөҕэ. Маны сэргэ олохтоох дьаһалта оҕолор ортолоругар харыйа ооньуурдарыгар конкурс биллэрибит. Бүгүнгү күн туругунан араас матырыйалтан эгэлгэ быһынылаах-таһаалаах, сонун, сиздэрэйдик көстүүлээх 100-тэн тахса ооньуур кирибит. Тэрийээччилэр уран тарбахтаах оҕолордоохпутун астына кэпсииллэр. Бу оҥоһуктар „Елочка, зажигись!“ үгэскэ кубулуйан эрэр бырааһыннык күн үөрүүлээх быһыыга-майгыга кылаабынай харыйаны кизэргэтиэхтэрэ, сорохторун А. Шестаков аат. сынныалан киин харыйатыгар иилиэхтэрэ.

Л. УВАРОВСКАЯ

Профсоюзтар олохторуттан

ТУЙГУННАР ЭЛБИИ ТУРДУННАР!

Культура үлэһиттэрин идэлээх союһун улуустаагы комитетын уочараттаах мунньаҕар сүрүн бопшуруостар көрүллүөхтэрин иннинэ бастыҥнары эбэрделэтибит.

Ол курдук быйылгы республикатаагы идэлээх союзтар фестивалларыгар „Мичээр“ үгкүү ансаамбыла уонна „Түһүлгэ“ сынныалан киин (Хамаҕатта) кыттан биһирэммиттэр. Дьинэ, улахан көрүү-көндөргө улуустан бу икки нэһилиэги кытта өссө Маймаҕа кулубуттан Дайна Обутова, А. Шестаков аат. сынныалан киинтэн уолаттар триолара, конференсье А. Мылаханова талылан кирибиттэрэ. Ол эрэри гала-концерга „Мичээр“ ансаамбыл үгкүүтэ, „Түһүлгэ“ сынныалан киин директора А. Харитоновна бэлэмнээбит саха суруйааччыларын хобооннорунан дьүһүйүү бастыҥнарга ааттаммыттар. Киинлэргэ тэрийэр комитет аатыттан кыттыбыттарын туоһулуур сертификат, түөскэ анньыллар бэлиэ уонна харчынан бириэмийэ туттарылынна. „Мичээрдэргэ“ – 5 тыһ. солк., хобоон аахпыт бөлөххө – 2 тыһ. солк. Ботуччу суумалаах сертификаты таһынан „Мичээр“ ансаамбыл культура министрэ А. Борисов илии баттааһыннаах диплом ыла. Бу үрдүк билиининэн ансаамбыл салайааччыга Т.Ф. Соловьеваны эбэрделээн туран, „Мичээрдэр“ таһымнарын, А. Н. Окоемов аатын түһөн биэрбэт өссө күүстээх, айымнылаах үлэни-хамнаһы баҕардыбыт. Салгыы улуустаагы комитетпыт чилиэттэрэ библиотектардар В.А. Корнилованы, Р.П. Атласованы эбэрделээтэбит. Киинлэр улуустагы библиотэка үбүлүөйүн чэрчитинэн, Вера Афанасьевна СР культуратын туйгуна ааты, Раиса Петровна Бүтүн Россиятаагы профсоюз хамсааһынын киин комитетын Бочуотунай грамотатын ылыттылар. Онон туйгуннар элбии турдуннар!

Мунньахпыт сүрүн бопшуруостарыгар ревизионнай комиссия отчуотун иһиттибит. Онон иһиллибитинэн, библиотека уонна кулуп үлэһиттэрэ профсоюзнай усунуостарын ситэ биэрэ иликтэрэ билинэ. Сыл бүтүөр диэри хааһынаҕа угаллара соруудахтанын. Маны таһынан Саҥа дьыллаагы подарока биэр үлэһиктэ 200 солк. тыгырылынна. Комитет тохсуньу бүтүүтүгэр улуус үрдүнэн чилиэттэрин түмэн уопсай мунньах ытыгарга быһаарда.

Л. УВАРОВСКАЯ

Киһи – киһиэхэ

Инбэлииттэр декадаларын чэрчитинэн ахсынньы 18 күнүгэр улуус поликлиникатыгар республикатаагы сурдологическай киин сэбиэдиссэйэ, медицинскэй наука кандидата Э.Е. Федотова, сурдопедагог Л.М. Васильева уонна техник-протезист О.М. Скрыбина кэлэ сырыттылар. Үлэлээбэт пенсионердарга босхо слуховой аппараттары талан биэрдилэр, МСЭ комиссиятыгар направление суруйдулар, кырдыаҕастар уонна инбэлииттэр интернат-дьиэлэригэр аудиометрия ыттылар. Киинлэр өгөлөрүнэн 40-ча үлэлээбэт пенсионер туһаннылар.

Эмтэммит дьон аатыттан улуус кылаабынай бырааһа Л.А. Слепцова, эмтиир чаас сэбиэдиссэйэ А.С. Кириллина, ЛОР-быраас С.В. Васильеваҕа ханна да айаннаабакка, бэйэбит поликлиникабытыгар босхо көрдөрүүнү тэрийбиттэригэр улахан махталбытын тиздэбит.

Наталья ПОПОВА, истибэттэр обществоларын председателэ

Спорт – дьулуур, спорт – тулуур

Ахсынньы 9 күнүгэр Дьоккуускай куорат «Модун» спортивной комплексыгар Баһылай Манчаары аатынан саха национальнай көрүгүнэрин киинин бирийиһигэр наартаны ойууга оскуола оҕолорун уонна улахан дьон ортолоругар турнир ытыгылынна. «Түргэн ыстаныыга» үстэ холонууга (3,2 уонна 1 мүнүүтэ иһигэр) уопсайа 57 киһи кытынна.

Нам улуунун эдэр спортсменнара бастагы холонууларын көрдөрдүлэр. Кыргызтар ортолоругар Нам 2 №-дээх оскуолатыттан Сахааана Луковцева 210 очкону хомууан үһүс миэстэни ыла. Дьахталларга Таастаахтан төрүттээх, СР спордун маастара Саргылаана Новгорова олус күүстээх састаапка 314 очкону хомууан үһүс миэстэни ыла. Уолаттар ортолоругар бу бөлөххө Намтан соҕотобун кыттыбыт Айхал Местников бастагы холонууга буолан сэмэй

Хааччыыы эйгэтигэр

Иккис Хомуустаах нэһилиэгэ быйылгы кыстыкка саҥа оттор объектанан, үлэтэ-хамнаһа эбиллэн, үлэһит ахсаан өттүнэн элбээн кирибэ. Ол туһунан ОДКХ учаастагы салайааччытын Д.А. Жиркову (хаартыскаҕа) көрсөн аҕыйах бопшуруска эпиптиригэр көрдөстүм.

— Дмитрий Афанасьевич, эһиги нэһилиэккэ сүүрбэччэ сыл тутуллубут оскуола ситэриллэн, ол үлэҕэ кириэн уонна балыһа котельнайа эһиэхэ бэриллэн, урукку алта котельнайгытыгар эбиллэн, барыта 8 буолан үлэбит-хамнаскыт элбээбитэ буолуо. Билинги туругунан хайдах-туох олордугут?

— Кырдык, күүтүүлээх оскуолабыт бүтөн, биһиги олохтоохтор үөрүүбүт мунура суох. Ону тэҥинэн үлэбит элбээтэ. Ангардас саҥа объект — оскуола сууккаҕа 4-5 т чоһу сиир, бири водовоз ууну ороскуоттуур. Электрооборудованиетын электрониката хапшырыстаан, носуостар сүгүн үлэлээбэккэ, эрэй бөһөгүн көрдөрдүлэр. Ол бэйэбит билбэспиттэн, үөрүүбүтэ суохпуттан да буолуо. Олох туһунан электрикэлээх аныгы оһохтор. Билигин, дьэ, баһылаан эрэбит. Оскуола бэйэтэ оҥоһууга үчүгэй, сылаас. Чоһу сиирэ расчётнай нуорматтан балтарга төгүл ордук курдук. Онон тохсуньу ортогугар диэри тийиэхтээх билигин баар 600-650 т чоһуутун күн аайы көрүнэн туттарга күһэллэбит.

ХАННА ДА ЫРААППАККА

САХА СИРИТТЭН ИККИС МААСТАР

көрдөрүүлөннө.

* * *

Сэттинньы 28-ахсынньы 3 күннэригэр Удмуртия республикатын Ижевск куоратыгар В.С. Чугуевскай кэриэтигэр ытыгылыбыт пневматическай саанан уонна бэстилиэтинэн ытыгыга Россия Кубогар 80-тан тахса күүстээх ытааччылар (ол иһигэр аан дойдуну олимпиада чемпионнара, призердара) күрэхтэстилэр. Манна Саха сириттэн соҕотох, Дьоккуускай к. спорт национальнай көрүгүнэригэр Баһылай Манчаары аатынан киинин, «Модун» спортивной комплекс инструктора, бэстилиэтинэн ытыгыга Россия спордун маастарыгар кандидат Саргылаана Монастырева кытынна.

Саргылаана Николаевна бу күрэхтэһиигэ олус табыллан киристэ. Ол курдук сүүстэн 99

очкону хомууан РФ спордун маастарын нуорматын толордо уонна Россия күүстээх маастардарын ортолоругар ахсыс киһинэн кириэн (ытыгытын серията 91-93-98-99, уопсайа 381 очколаах) нуруоттар икки ардыларынаагы спорт маастарын нуорматыгар үс очконан тийибэтэ. Онон кэлэр сыл тохсуньуутугар Санкт-Петербургга Россия финалыгар аҕыс иһигэр кирирдэбинэ, биһиги Саргылаанабыт дойдуну сүүмэрдэммит хамаандатыгар хапсар.

Саргылаана Николаевна ытыгынан дьарыктанытын биһиги улууспуттан, гимназияга физкультура учууталынан үлээли сылдьан саҕалаабыта. Киһи Саха сириттэн иккис киһинэн (бастагы – Айталиня Дьячковская) маастар нуорматын толордо.

А. СОФРОНОВ-Онтуон

АХСААН ӨТТҮНЭН ЭБИЛИННИБИТ

кэлбит, сүүрбүт да буоллар, саҥатык «Вода-ахпыт». Ону эрэллээх ветеран суопарытыгар Никитин Дмитрий Дмитриевичтэ туттарыбыт. Киһини эркин курдук эрэнэр киһибит.

— Дмитрий Афанасьевич, үлэһитин элбээбитэ буолуо дии, ол туһунан кылгастык билиһиннэр эрэ.

— Оскуола, балыһа котельнайгара эбиллэнэр үлэһитим ахсаана, кырдыга, эбилиннэ. Билигин бэйэбинэн 43-пүт. Күһүгүнүттэн солбуйааччыланаммын иккиэ буоллубут, ол үлэлииргэ кыахтаах. Күн аайы чоһуутун тизэнэн аҕалабыт. Ол иһин ахсаабат хонтуруол наада. Кыстыгытын этэнгэ туоруохпут диэн эрэллээхпин.

— **Үчүгэй эбит. Ситиһини баҕарабын.**

— Баһыыба!

Андрей КОБЯКОВ, ОДКХ пресс-киһэ

АҒЫАХ ТЫЛ МИННЬИГЭС

Ахсынньы 5-9 кк. Санкт-Петербург куоракка олимпийскай чемпион Г. Шатков кэриэтигэр боксаҕа нуруоттар икки ардыларынаагы 39-с турнир буолан ааста. Турнир 1997-1998, 1999-2000 сс. уолаттар ортолоругар ытыгылынна. Манна Россия регионнарыттан уонна тас дойдудартан барыта 270 эдэр боксер күөн көрүстэ.

Нам улуунуттан 4 уол кыттыбытыттан, Терентьев Михаил ыйааһыныгар бочуоттаах маҕнайгы миэстэни ыла. Оттон Винокуров Игнат пьедестал үһүс үктэлигэр табыста. Икки уол: Колесов Михаил уонна Васильев Юрий төһө да миэстэлэспэтэхтэрин иһин, бэйэлэрин холлоругар куһаҕана суохтук киристилэр.

Л. УВАРОВСКАЯ

Хатырык нэһилиэтин «Сайдам» сынньалаан киинигэр куруһуоктар, нэһилиэнньэ араас өрүттээх үөрэхтээһиннэр, бэсидэлэр ыһыллаллар. Ол курдук сэттинни, ахсынньы ыйдарга Нам улуунун дьарыктаах буолуу кииниттэн маастар-педагог Татьяна Алексеевна Карамзинаны ыгыран кылынан, туоһунанистэнэргэ үөрэннибит.

Туоһу хаһан, хайдах кыстанытыттан сағалаан, көрүү-харайы, хаһааны, туттулар тэрил, кылы, сизли хатыы, ыпсаран ойуулаан-оһуордаан кизэргэти кистэлэннэригэр уһуулуунубут. Онон Нам улуунун «Эрэл» үөрэтэр киин директорыгар Н.Е. Кирилинага, директору үөрэх чаһыгар солбуйааччы М.А. Парниковага уонна педагог-маастарга Т.А. Карамзинага улахан махталбытын тирэрдэбит. Өссө да араас идэлээх специалистары ыытан үлэтэ суохтары үөрэтэ, дьарыгы суохтары дьарыкты тууралларыгар баҕарабыт.

Ханнык баҕар нэһилиэккэ баар үлэтэ, дьарыга суох дьон дьобурдарын арыян бэйэлэрин суолларын солоһоллоруугар уонна биһиги, үлэлээн бүтэн эрдэ дьон, пенсияга тахсан да баран дьарыктаах буоларыгыгар манньк үөрэхтэр төһүү буолаллар. Ол курдук биһиги, Хатырык сэттэ далбар хотуттара, мустан туоһунан тигириг үөрэннибит. Биридди бэйэбит биир ыағайаны, мал угар иһити, кыра сувенирдары оһонунубут. Үөрэх түмүгүнэн тус-түспэ дьобурбур ары-

лынна, араас тиэмэлэргэ курсовой үлэлэриг көмүскээтибит: Евдокия Николаевна Слепцова — туоһу хастааһын, хаһааны, Александра Васильевна Попова — туттулар үнүстүрүмүннэр, Алеся Скрябина — сизли, кылы хатыы, Надежда Васильевна Соропова, Екатерина Павлова — ыағайаны оһуору, Таисия Григорьевна Петрова, Тамара Галиновна Васильева — маллаах иһити тигири. Дьэиэ кэргэн ағалара эмиэ күүс-көмө буолулар, Валентин Титович Васильев

Хайдах олордугут, ыаллар?

Гиннес рекорда олохторунан сибээстэн Мария Никитична Пинигина көбүлээһининэн оһуохай дьарыга эрдэттэн тэриллибитэ. Онон элбэх буолан куоракка киирэн улахан оһуохайга кыттыһыны ылбыһыт.

Билигин «Оһуохай» түмсүү тэринэн хас өрөбүл аайы «Сайдам» сынньалаан киинигэр мустан оһуохайдыбыт. Бытанник да буоллар, эбиллэбит, ол курдук Аппааньтан, Граф Биэрэгиттэн кэлэн оһуохайдаан, кэпсэтэн-ипсэтэн бараллар, ким ырыа, ким хоһоон кэһиллээх кэллэр. Учууталлар учууталлара, нэһилиэк, улуус бочуоттаах олохтооҕо Анна Кирсановна Романова лоскуй араас сүбэлэри тиэрдэр, кэпсиэр. Мария Никитична Пинигина хомуһунан ыраастаныы сизирин-туомун ыытар. Сынньалаан киин дириэктэрэ Александра Яковлевна Иванова салайааччы быһыытынан кэлбит дьону үөрэ-көтө, иһити, үүтгээх чэйинэн, миннигэс аһынан күндүлээн көрсөр. Сынньалаанмытын астаах кэлэн ирэх-хоро кэпсэтэн атаарабыт, быһыыгар хабылык, хаамыска ооннуутун ыытар санаалаахпыт. Манна кыра саастаах оһолорбут, сизирбит эмиэ кытталлар. Ким бағалаах кэлэн сыннанан, эмтэнэн, ыраастанан бараргытыгар бағарабыт.

Евдокия СЛЕПЦОВА,
Хатырык нэһилиэтин ветераннарын сэбиэтин салайааччыта

ӨБҮГЭ ҮГЭСТЭРИН ТАРҔАТАН

сапытын хатарбыгыгар станок оһорон биэрдэ, эдэр аға Михаил талаһынан хааччыйда.

Өссө да дьарыктаныан бағалаах элбэх. Онон сүрүннээн үлэтэ суохтары, эдэрдэри манньк үөрэхтэргэ кэлэн сылдьаргытыгар ыгырабыт.

Бу сайын үбүлүйдээх ыһыах ыһылларынан уонна оһуохайга

Искра урукку оскуолата санатгык тутуу эрээри, уулаах, нуудара сиргэ тутуулан эрдэ хамсаан сууллар кутталламмыта, кыһынны олус тымныы этэ. Араастаан өрөмүөннүү сатыыллара да, оскуола хамсыы турар буолан, ол үлэлэрэ таах халтай буолара. Онон оскуола дирек-

ҮӨРҮҮБҮТ ҮКСҮҮ ТҮРДҮН

тордара, үлэһиттэрэ, нэһилиэк олохтоохторо, уруг үлэлээбит баһылыктар Д.П. Федоров, В.В. Ядреев, Е.И. Николаева улуус, республика салалтатыгар сана оскуола, спортзал тутуутун дьаныһан туран туруорсубуттара. Оскуола 7-с кылааһын үөрэнээччитэ Снежана Полищикова очколорго Россия президенигар Д.А. Медведевкэ сурук суруйбутун болдомтоо ыланнар, В.В. Путин көмөлөһөөчүтүгэр соруудаһан, интернет нөһүө телефонунан кэпсэтэн, саға оскуола салгыыта уонна спортзал 2013 с. балаһан ыйын 1 күнүгэр үлэҕэ кириэ диэн эрэннэрибиттэрэ.

Саға оскуола аһара тутуулан сэттинни 16 күнүгэр үлэҕэ киирэн, оһолор үөрүүлэригэн харахтара чағылыһнас. Нэһилиэк үөрүүтүн үлэстэ саға оскуола аһыллыгыгар элбэх ыгырылаах ыалдыгыгар кэлбиттэр. Аһыллыы сизирин-туомун кырдыаһас алгысчыт К.Н. Тихонов ыытта, үөрүүлээх чаһын, концерн Ю.Ю. Парникова сатабыллаахтык салайда. СР үөрэх министри 1 солбуйааччыта В.В. Петров интерактивной доска, 5 компьютер бэлэхтэтэ. Наука уонна профессиональнай үөрэхтээһин министри 1 солбуйааччы С.И. Москвитин Искраттан төрүттээһин кэпсэтэ уонна күндү бэлэҕи — 1943 с. Искраға оскуола аһыллыгытыгар

салайааччыта В.Н. Дьяконова компьютер остуолун туттарда. Оскуола попечителлэрэ Охлопковтар дьэиэ кэргэн 5 тыһ. солк., К.С. Кутукова бастын спортсменна П. Пятакинна 1000 солк., мағнайгы кылаас үөрэнээччитигэр өйү сайыннарар ооннуу, библиотекага кинигэлэри, кыһынны сибэкиллэри туттарда. Салбан оскуоланын коллектива принтер, нэһилиэктэр баһылыктара, оскуолалар директордара, Искра нэһилиэтин ветераннара, олохтоохторо сэмэй бэлэхтэри, харчы биэрдилэр. Оскуола директорыгар М.В. Кривогорницынаға «СР үөрэһиритин туйгуна» аат ингерилиннэ. Искра олохтоохторо, учууталлара, оһолор улуус баһылыгар А.И. Ильингэ, урукку баһылык Е.И. Николаевага икки сыл устатыгар нэһилиэккэ оскуола, медпуун, хонтуора, сайылык тутуулан үлэҕэ киирбиттиригэр улаханник махтаналлары эттилэр.

Түмүкпэр, саға баһылык, эдэр киһи П.В. Абрамов нэһилиэк ыччаттарын, ағаларын, общественноһын түмэн, тирэх онгостон нэһилиэк инниги кэскилигэр ылааннара барыта туолууннар, санаабыта сатанын диэн ситиһиллээх үлэни бағарабын.

М. БЯСТИНОВА, Искра

Учуутал — уус чулуута

Марфа Гаврильевна Степанова 40-тан тахса сыл педагогическай ыстаастаах наставник-учуутал. Бу сыллар усталарыгар киһи төһө элбэх оһону аағарга, суоттуурга, суруйарга эрэ буолбакка, киһи быһыытынан дириг билиилээх, үтүө санаалаах, төрөөбүт дойдуга бэринилээх буоларга үөрэпитэ буолуой? Марфа Гаврильевна элбэх хайысхалаах үөрэтэр программатыттан бу суруйуулар тохтоуһун бағарабын.

«Саға оһото төрөөбүт норуотун ааспыт олоһун үөрэтэн, бөһүөлөк, улуус, республика ытык-мааны дьон оһорон ааспыт олохторун историческай өттүн этигэр-хааныгар диригник ингеринэн, патриотическай өйү-санааны олоһун деһиһэ онгостон улаатыахтаах, үөрэниэхтээх, дойдуга туһалаах киһи буола улаатыахтаах», — диэн Марфа Гаврильевна үлэлээбит үгүс сылларыгар Максим Кирович Аммосов олоһун, киһи бэйэтин дойдута, норуота Россияны кытта биригэ, эйэлээхтик оһолорун туһугар үгүс үлэни ыһыһытын быһыл М.К. Аммосов төрөөбүтэ 115 сылыгар бэлиэтир тоһоостооҕо.

1984 сылтан сағалаан пионерга киирэр оһолор М.К. Аммосов аатын сүгэр пионерскай этэрэт буоларга бэлэмнэммиттэрэ. Элбэҕи аағалара, кырдыаһас 30-с сыллардаағы пионердары, чуолаан учуутал Иван Иванович Барашков ахтыһын кылаас чаһыгар истибиттэрэ, элбэх араас хайысхалаах спордара, күрэхтэһиилэргэ, тимуровскай көмөлөргө о.д.а. өрө көтөүллэн туран ыыталлара. Ол оһолор 3-с кылааска пионерга киирэннэр 1 Хомустаах оскуолатыгар мағнайгы М.К. Аммосов аатынан этэрэт буолбуттара, билигин хайы-үйэҕэ араас идэлээх үлэһиттэр, эйэлээх ыаллар ағалара, ийэлэрэ. Пионерга сылдыбыт сырдык кэмнэрин билигин киһилэр хайдах ахталларыт?

ҮТҮӨ ААТЫ ҮЙЭТИТИИ — ЫЧЧАККА ХОЛОБУР

«Я очень хорошо помню, как нас принимали в пионеры и нашему отряду присвоили имя М.К. Аммосова. Как мы этим именем гордились, что выдающийся человек, пусть с портрета, смотрит на нас с надеждой о нашем светлом будущем, заботится о нас. Он был прародителем развития духовного обогащения

каждого из нас. Мы старались, стремились быть лучшими, и конечным результатом этого были наши победы на олимпиадах, конкурсах, спортивных соревнованиях», — диэн ахтыбыт Вася Охлопков, билигин Василий Николаевич Охлопков, ХИФУ инженер-техника. Бу ахтыыга кыттыһаллар Жирков Дмитрий Семенович — Нам улууһунаағы судьуйа көмөлөһөөчүтэ, Бережнев Петр Степанович — 1 Хомустаах музыкальнай оскуоланын директоры, Алексеев Георгий Дмитриевич — «Якутлес» ООО генеральнай директорун солбуйааччы, Сергеева Розалия Петровна — Нам с. З. Виногуров аатынан ДМШ педагога, Охлопкова Варвара Михайловна — 1

Хомустаах детсадын воспитатель, Стручкова Сардана Петровна — ФКУ кылаабынай бухгалтер, Избеков Иннокентий Прокопьевич — 1 Хомустаах ветлечебницатын ветбырааһа, Охлопкова Анна Валерьевна — Кыһыл-Сырдыаағы сибээс отделениетин начальнига, Петров Юрий Ильич — Дьокуускайдаағы следственнэй отдел начальнига, подполковник о.д.а.

М.К. Аммосов 100 сааһын көрсө Марфа Гаврильевна өссө биир кылааһа эмиэ киһи аатынан кылаас-коллектив буолбута. «Урут (1984 с.) М.К. Аммосов аатын сүкпүт пионерскай этэрэт оһолоро биһиэхэ ыалдыттаатылар. Киһилэр бары араас үөрэхтээх дьон буолбуттар. Биһиги М.К. Аммосов аатын чизэстээхтик сүгэрбитигэр сүбэлээтилэр, баға санааларын эттилэр. Бары үөрэхтээх, бэрээдэктээх, чизинэй, доруобай дьон буола улаатыахпыт, Чағылхай Максим биир дойдулаахтарбыт диэн киэн туттуохпут», — диэн Маша Колесова (1998 с. — 2 кыл үөрэнээччитэ) «Кэскил» хаһыакка суруйбут (Маша билигин инженер-проектировщик, Томскай куоракка политехническэй университеты бүтэрбитэ). «М.К. Аммосов курдук өйдөөх, үөрэхтээх буолуохпун, элбэх дьону салайар, араас дойдуларга сылдьан, саға норуотун ааттатар киһи буолуом», — Петя Охлопков, 2 кыл, 1998 с. (Петя билигин ИФКИС преподавателэ, аспирант, ыччат политикатын туйгуна).

Михаил Ефимович Николаев — Саға республикатын Президенэ (М.К. Аммосов төрөөбүтэ 95 сылыгар аналлаах мунньахха Нам селотугар 1992 с. ахсынньы 26 күнүгэр этигиттэн): «Максим Аммосов... Хас биридди саға сүрүбэр умнуллубат үтүө, умсулданнаах кэрэ аат. Хас биридди сағаға киһи — уос номоҕо, уол оҕо тойуга, кыыс оҕо ырыата.

Ким-туох этэй Максим Аммосов? Киһи бэйэтин норуотугар, саға баттамытын үктэммит үлэһит дьонугар аан бастаан «Көңүл», «Дьол», «Босхолоһуу» тыллары иһитинэрбитэ, бэйэтин норуотун көңүл босхолоһуулаах хамсааһынна сирдээбитэ.

Саға сиригэр автономнай республика тэриллэригэр туруулаһан, дьулуһан туран үлэлээбитэ уонна 1922 с. муус устар 27 күнүгэр ити бопхуурос быһаарылларын ситиспитэ.

Максим Кирович бэйэтин дойдуга, норуота Россияны кытта биригэ, эйэлээхтик оһолорун мэлдьитин бэлиэтиирэ. Россияны кытта тутуһуу — бу собуосотох суол, бу — быһыһаны суола. Үлэлээн итиллэр сахалар бу суолу тутуһуохтаахтар. Норуот үөһүттэн, норуот сүрүбүтүн үүнэн-үөскээн тахсыбыт дьоннор — өлбөт үйэлээхтэр».

Азыһаах хонуктаағыта мин Нам 1 №-дээх оскуоланын математикаға учуутала Яна Егоровна Корякина — М.К. Аммосов сизэн балтын көрүстүм, кэксэ ыйытылары биэрдим. Яна Егоровна Корякина кэпсиэр: — Мин 1 Хомустаахха оһолор пионерга киирэр үөрүүлээх түгэннэригэр ыгырыллан бара сылдыбытым. 5-с кылаас оһолоро икки сыл М.К. Аммосов олоһун, үлэтин туһунан үөрэтэн, элбэҕи ааған, экскурсияларга сылдьан, олимпиадаларга, күрэхтэргэ, концерттарга чизэстээхтик кыттан, түөстэригэр аалай кыһыл хаалтыһы баанан пионер буолар, киһилэр кылаастара М.К. Аммосов аатын сүгэр коллектив буолбута. Онон мин эһэм Дмитрий Кирович Аммосов (Аммосов быраата) 1937 с. Москваға Максим Кировичка убайыгар күүлэйдии бара сылдыбытын, хас да хонон баран дойдутугар төннөн кэлбитин туһунан суруйбут суругун Лена Максимовна түрмэ архыбыттан булан копиялаһытын манна ай-

махтарыгар кэриэс ыһан ыһыһытын оһолорго көрдөрбүтүм. Онон оһолор олус долгуһуттара, хараастыбыттара. Кылаас бири үчүгэй үөрэнээччитэ Архип Жирков бу үбүлүгү көрсө ыһыһыт үлэлэрин көрдөрөр, элбэх хаартыскалардаах, тупсаҕай оһоһуулаах альбому миэхэ бэлэхтээбитэ, миигин бочуоттаах пионерга ылан, кыһыл хаалтыс баайыгытара, ол хаалтыһым билигин да баар.

Марфа Гаврильевна М.К. Аммосов олоһун үөрэтэн, хас да төгүл пионерскай этэрэттэргэ аатын ингербит үлэтин сүрдээһин биһирибин, киһи сатамнылаах үлэтигэр сүгүрүйэбин, улаханник махтананын. Манньк үлэ ханнык да оскуолаға ытыһыла илик, Намна да, республикаға да, онон Марфа Гаврильевна чэгийн доруобуйаны бағарабын уонна эдэр коллегаларыгар үлэтин уопутун үлэлэстэ туларыгар диэн алгыһыбын».

«М.К. Аммосов норуотугар бағарбыт сайдылаах олоһун салгыы сайыннарбыт СР бастагы Президентэ М.Е. Николаев бэлиэтиринэн чуо оһо сааска уһулуучу болдомтоһу ууран, билигин саға оһото, ыччат Россия, тас дойдудар таһымнарыгар үөрэнэри, сайдары ситиһэллэригэр олугу оскуола кыра кылаастарыттан сағалаан, чулуу дьоннор холобурдарыгар үөрэтиигэ, иһигиэ үлэлээбит үлэни түмүгэ үгүс үөрэпит оһолорун ситиһиллэригэр көстөрүттэн үөрэбин уонна үлэлээбит кэмнэргэр күүс-көмө буолбут коллегаларбар, оскуола араас сыллардаағы салалтатыгар, төрөппүттэргэ, оһолорбор махтал тылларын этэбин. Бары доруобай буолун, үлэҕэ ситиһини, олоххутугар дьолу бағарабын», — диір Марфа Гаврильевна.

Елена НЕУСТРОЕВА,
Нам улууһун, 1 Хомустаах нэһилиэтин Ытык киһитэ

САХАСИРЭ

РЕСПУБЛИКА СҮРҮН ХАҞЫАТА

Х ны т 1921 с.
хсынньы 28 күнүттэн т хс р.

2012 с. ахсынньы 25 күнэ, оптуорунньук, № 262 (5250)

Көңүл сы н н н тыл н р.
www.sakhasire.ykt.ru

Ред ктор
колонк т

Иннибит диэки
эрэллээхтик
хардыылыабын

Чокуур ГАВРИЛЬЕВ,
хаһыат кылаабынай
редактора

С ргыл х С н
дьылын н! Эниги
улуускутуг р
ы лдьыттыыр «С х
сирэ» х ны т н л
т н рыытын тут н
олороргутун н итии-
истинг эбэрдэ буоллун.
Бүгүн доботторбут
улууст ы х ны т нөнгүө
эниэхэ тийэммит
х ны ппыт ис тутулун,
б стын
м тырый лл рын
билиһиннэрэр
б 5 л хпыт.

Энигиб рыгыт с н бытын
түмэн, этиигитин истэн, респу-
блик сүрүн х ны т өссө
х н н, интэриэһинэй буол н,
дьон-сэргэ туһуг р туруул н р
б стын х ны т буол рыг р
дьулуһоохпут. Бииргэ буолоу-
бунг, иннибит диэки эрэллээх-
тик х рдыылы ыын.

Х йыи-с х биир сыл эмиэ
н охсубут. Үтүмэн үлбэ
үтүрүллэн, дьыл х мыытын
өйдөөн-дьүүлээн билбэтэх
эбиппит. А н н эрэр 2012
сылг с 5 л ны бытт н демо-
кр тиз ция уонн либер лиз -
ция ты л с й үрбүтэ. Ол кур-
дук, губерн торд ры бэйэбит
т л р буоллубут, быт рх й
б ртый бөбө тэллэй курдук
үүннүлэр. Бэл, «Б рыл рын
ут р бын» диэн б ртый б р
буолбутун истэн сонург тым.

Аны н р кииннээһин
мөкү өрүттэрин Кремль, дьэ,
кэмниэ-кэнэбэс, өйдөөн субь-
ект рг б л йд боломуочуй
уонн быр п биэриэх буол н
лыгынын р. Д льн й Восток
с йдыытын түргэтэтэр сы л
т н н л прогр мм бэлэмнэ-
нэр, дьон олоороруг р, бизнес
кэлэригэр, х рчы кутулл ры-
г р, усулуобуй онгоһулл р.
С йынгы «Азия оболоро»
уонн Лондонн бы Олимпи -
д С х сирин был ын р-
с рг тырт . Россиялыын
380 сыл бииргэ олоорбут
тэрээһиммитинэн култуур бы-
тын, с йдыыбытын, б рыкы х-
пытын киэнник биллэрдибит.
А н н эрэр сыл ситиһиитэ
үгүс.

Эниил С х сиригэр Ты
сирин сыл биллэрилиннэ,
оттон Россияб — Айылб
х рыст былын сыл буол р.
Арб ытт н тэһииннээх
ур нх йд р, йылб
оболоробут дэнэбит, ты сире-
гэр олооробут. Онон эһиил
биһиги сылбыт. С н дьылы-
н н! С н дьолун н!

2013 сыл — Тыа сирин сыла

Виктор ЭВЕНСТОВ фототка

Ред кция почт т

Ойуурдаах куобах охтубат, дьонноох киһи тутайбат

Х ны ппытгы р почт н н күнгэ элбээбитэ 16-19 кэмбиэрдээх сурук киэрэр.
Кычч быт — үс-түөрт. Электронн й почт н н кэлии чопчу кимиэхэ дырыст н рын н
тийээр буол н, учуотт нылл р уустукт рд х. Ордук чуол н Дьокууск йт н, Уус-
Алд нт н, Өлөөнтөн, Томпоттон, Сунт рт н, Амм тт н, Ньурб тт н, Т тт тт н, Н мт н,
Дь нгытт н, Мэнгэ-Х н л ст н сурукт р тиһиктээхтик киэрэллэр.

Сардаана БАСНАЕВА

Куруук суруй р дьонго м х-
т лбыт бэлиэтигэр уонн тыт р
суруй лл рын көбүлүүр сы лл х,
быйыл 2012 сыл муус уст р йы-
г р, общественн й корреспон-
денн р слетт рын тэрийбиһиппит.
Икки күннээх тэрээһингэ т х
тэпсэн олорон сэнэргэһии, с н
үллэстиитэ сэргэхтик спыт .
Ы лдьытт рбытыг р обществен-
н й корреспонденн р буол лл -
рын туоһулуур киһиискэлэр,
«С х сирэ» х ны т зн чокт рын
тутт рт быппыт. Слету иккилии
сыл буол -буол ыыт рг сы л-
сорук туруоруммуппут.

М ны х , «ким — добордоох,
ол — дьоллоох» дииллэрин кур-
дук, б ччыл рбытын, х ны кк
суруй рдьоммутун кытт сибээһи
тугуһ рг дьулуһ быт. Сурукт р
б ччыл р киэн эйгэлэригэр
т хс н б р н, түмүктэнэн х л-
б тт р. Б ст т н тур н, х с бэни-
диэнник хсын ытылл р ред к-
ция иһинээби муннь хх ,
нэдиэлэтээби х ны тырытыл р.
Ырыт ччы болбомтону т рды-
быт сурукт ры бэлиэтиир. А пт р
тугу туруорсубутун, кириитикэлэ-
эбитин, ырыппытын, болбомтону
тобо т рд рын иһитиннэрэр. Ол

кэнниттэн коллектив с н тын
үллэстэр.

Иккиһинэн, хоруйу ирдиир,
туруорсуул х сурукт р х ны т
сирэйигэр т хс н б р н, туст х
тэрилтэлэргэ ирдэбилгэ ытылл-
лл р. Хоруй кэллэ д , х ны кк
бэчээттэнэр. Ол т , эниги ыйы-
тыыл ргыт, туруорсуул ргыт х р-
д т суохх лб тт р. Болбомтобо
ылыл лл р.

Элбэхтэн бый бы холобурду-
убут. Өлөөнтөн Никол й Никол ев
йылб х рыст былыг р
болбомтону эрэйэр туруорсуул -
х суруг ирдэбилгэ ытыллыбы-
т . СР Айылб х рыст былын
министерствот сурукк хтыл-
лыбыт улууст бы инспекцияб
сибээскэ т хсыбыт . СР йылб
х рыст былын министрин сол-
буй ччы Яков Сивцев толору
хоруй бэчээттэммитэ.

Х ны т суруйуугун сэнээрэр
сурукт р эмиэ киэрэллэр.
Б л 5 н ыйын 18 күнүнээби
нүөмэргэ Чур пчы көһөрүллүүтүн
кыттыыл хт рын тт рыт н 83
киһи илии б тт ынн х «Улуус
былыргы тын сэргүтэргэ тур-
уорс лл р» ыст тый болбомтону
т рдыбыт . Республик үрдүнэн
бөрөлөр элбээбиттэрин, кыылг -
сүөлгэ, бэл, дьонго-сэргэбэ кут-

т лы б л лл рын туһун н
х ны ппытгы р бэчээттээби-
пит ул х н болбомтону т рт .
Аф н сий М ксимов (Уус-Алд н)
Никол й Т рск й тын үйэтитэн,
республик киинкуор тыг р биир
эмэ спортивн й объекк киһи
тын ингэрэр туһун н суруг р
түөрт сэнээрэи т хсыбыт . Сурук
СР ычч т политик тын уонн
спорк министерствотын ты-
г р, с лгыы СР
Пр вительствотыг р бэриллиби-
тэ. «Дьулурб н» хоруй кэтэһэр.

Томпоттон биир б ччыбыт
«Туйм д -Лизинг» ААУо тыр х-
т ры тыыл ыны, өйбүл туһун н
ыйытытыг р, х ны т ты сирин
сырд т р с л т туст х тэрилт-
тэттэн хоруй ылбыт .

Элбэх ыйытыты, туруорсуу,
сэнээрэи үөрэх, культур , духо-
бун й б рб ры, соци льн й
көмүскэл с л л рыг р, о.д .
киэрэллэр. Сурукт р тут тын
болбомтобо ылылл лл р.
Отделл р туст х тэрилтэлэртэн
ирдэһэн, б ччы суруг р х й -
нд х рд р лл р.

Түмүккэ, бииргэ үлэлиэбин.
С н л рбытын т ст ны ынг,
х рд рыт өйөһүөбүг диэн
ынгыр быт. Ойуурд х куоб х
охтуб т, дьонноох киһи тут йб т.

Политик

Дьоһун тэрээһиннэр күүтэллэр

«С х сирэ» х ны т
бүтүн республик
суолт л хул х н
тэрээһиннэри күн хсын
сиһилии уонн тут тын
сырд т р соботох,
х тыл мм т ур ты
миссияны толорор
х ны т. Ол курдук, н
эрэр сыл б ры бэлиэ
түгэннэрэ биһиги
х ны ппытгы р
дьоһуннук
сырд тылынныл р.

Елена ИВАНОВА

2012 сыл кэрэ-бэлиэ
түгэннэриттэн хт н н р
буолл хх , С х сирэ Россия
госуд рствотын с ст быг р
киирбитэ, Дьокууск й куор т
төрүттэммитэ 380 сылл рын,
республик госуд рственнөһ
олохтоммут 90 сылын,
М.К.Аммосов төрөөбүтэ 115
сылын, А.Е.Кул ковск й
«Интеллигенцияб суругун»
100 сылын, с х хомуһ кос-
моск т хсыыт , Россия исто-
риятын сылын киэнник бэлиэ-
тээтибит.

С х сирин күннэрин
Москв б уонн С нкт-
Петербург киэнг
д л ынн хтык бэлиэтээһин
кэмигэр ытыллыбыт
дь н лл р республик тын-
суолун, суон сур ын киэнник
тт тыл р.

2013 сыл республик б
политическ й өттүнэн эмиэ
бэлиэ үбүлөйдээх сыл иһэр.
Ол курдук, норут чулуу уол т-
т р Пл тон Ойуунск й 120,
Исидор Б р хов 115, Г вриил
Ксенофонтов 125 с ст рын
бэлиэтиэхпит. С х норутун III
конгрес , Абый х хс нн х
хотугу норутт р ссоци ция-
л рын сьһһ, дойдуг үрдүнэн
н б ст н Олохтоох с л йы-
ны күнүн быр ынныыг ,
олунньуг С х сиригэр
Арктическ й сэбиэт Арктик
үүнээйитигэр уонн кыылыг р-
сүөлүгэр н лл х көһө сыл-
дь р форум , Дьокууск йг
С нкт-Петербург күннэрэ,
Х лым ычч тын форум ,
онтон д тын республик үгүс
дьоно-сэргэтэ кыттыыл х
дьоһун тэрээһиннэр ытыл-
лы хт р . Ити событиел р
сонунн р тут тын «С х
сирэ» х ны кк сырд тылл н,
история летоһиһыг р үйэ-с н
тиһиллээхтэрэ. Онон С х
сирин олохтоохторо, ол үтүө
сонунн рт н м пп т курдук,
сыл н рд н эбэтэр сылы
толору д сурут ныл н, сыт -
олоро сым йд н, стын
бы ххытын сөп эбээт!

БИЛЛЭРИИЛЭР

БҮГҮН АХСЫННЫ 14 КҮНЭ ЭРЭ ҮҮННЭ, БИИР ХАРА КЭРДИИЫ 12.12.12.12. ААСТЫБЫТ!

Итиэрээри сэрэтэбин, хас сыл ахсын: „САҢА СЫЛГА - ХАРЫЙАНЫ КЭРДИМЭН!“ - диэн, хаһан кэрибэт буолуоххутугар диэри хатылаан этэ туруоҕум! Өлөрүллүбүт, быһыллыбыт харыйа маһын да атыылаһыман! Бэйэбит плантациябытыгар үүннэрибит харыйаларгыт буолбатахтар, айылҕалара кыһылар, хардарсар, харырыгыр, хабырыкы, быһаччы эттэххэ иэстэһэр күүһэ сылтан-сыл улаатар. Ону өйдөөбөккө, харыйа туһунан «Харыйа куһаҕан мас, дьиэбит таһыгар турары кэрдин, абааһы хаххаланар, куһаҕан тыын сөрүөстэр» диір өйдөбүллээх, сыһаа сүбэлиир дьахталлар үөскээн сылдьаллар. Харыйа төттөрү охсор, иэстэһэр сүрэ оҕонньотторго, эр дьонго, уол оҕо, уолаттарга

кутталаах. Харыйа кэрдилибит кэнчээрлэрин - эр дьонтон иэстэһэр. Харыйа курдук туһалаах, сылаас хаххалаах, харысхаллаах, 55 кыраадыс тымныны тулуйан, чээлэй күөх турар кыахтаах мас аһыйах, бүтүн Аан Дойдуга да суох! Ким хайдах сыһаннаһарынан сыһаннаһаллар. Куһаҕанга куһаҕанынан, үчүгэйгэ үчүгэйинэн. Дьиэлэрин аттыгар сэргэстэһэ үүммүт хаарынан харыйалары, СЫҤҔА СҮБЭИТ ЭТИИТИНЭН эрбээбиттэр эрдэрин, уолаттарын, күтүөттэрин олохторун эрбээтилэр. Харыйа ИЭСТЭБИЛЭ уол нөҕүө айаныыр. Дьиэбит таһыгар турар харыйаны аһата-амсата, алгыарчылыы сылдьыт. ХАРЫЙА ЭРДӨНГҮТҮН ХАХХАЛЫА, ХАРЫСТЫА, ХАРААННЫА! Харыйаны хайдах харыйаһын да, оннук хаарыйар, хардарар, харыйар. Тохсунньуга буолар Саҥа Дьылга оҕоһу харыйалары туруорун. Салют, фейерверк ытыман. Тыаһы-уһу таһаарыман! Тохсунньу томорон тымныгытын түүнүгэр, сыла-

астарыгар бигэнэн утуяа сытар көтөрдөрү, соһутан көтүтүмэн, тоноруман. Суордары, хахханары, мэкчиргэлэри, киргиллэри, чыгычаахтары утуяар уулары айамаан, уһугуннарыман! Омуктары үтүктүмэн. Ол сылы ааспакка көтүпүттэр бэйэлэрэ көтөллөр, тыһаһыттар бэйэлэрэ тыһаһыллар, аймаабыттар бэйэлэрэ айманаллар! „Оҕолорбутун үөрдүөхпүт этэ,“ - диһ санаамаан. Кыра тыас кыранан, улахан тыас улаханан оһоһуллар. Саҥа кийитэ, Айылҕа бу кэмгэ утуяа сытарын бэйэтэ да билэр, чуумцутук ыһахтаах, эстэр тыаһы таһаарыа суохтаах. Сахаларга Саҥа Сыл кэлэрэ билигин да ыраах. Саҥа Сиригэр дьингээх саҥа дьыл ыам ыйын бастакытыгар кэлэр. Ыам ыйыгар халлаан ыйа үүнүүтүнэн үүнүөбө. КЭЛЭН ИБЭР САҢА СЫЛ, САҢА ААҔЫТЫНАН ЭРЭ ЭБЭРДЭИИБИН! БАРЫ ЭТЭҢНЭ БУОЛУҢ, САХА БҮТҮН ЭРЭ СҮТЭРИМЭН!

ХАРАТААЛА

(за исключением государственных (муниципальных) учреждений), индивидуальных предпринимателей, физических лиц - производителей товаров, работ и услуг, имеющих право на получение субсидий, а также порядок возврата субсидий в случае нарушения условий, установленных при их предоставлении, устанавливаются нормативными правовыми актами органов местного самоуправления МО «Партизанский наслег».

Статья 4. Особенности использования бюджетных ассигнований на обеспечение деятельности органов местного самоуправления МО «Партизанский наслег» и муниципальных казенных учреждений

1. Заключение и оплата органами местного самоуправления МО «Партизанский наслег» и муниципальных казенными учреждениями муниципальных контрактов, иных договоров, подлежащих исполнению за счет средств местного бюджета, производится в пределах доведенных им по кодам классификации расходов местного бюджета лимитов бюджетных обязательств и с учетом принятых и неисполненных обязательств.

2. Учет обязательств, подлежащих исполнению за счет средств местного бюджета органами местного самоуправления МО «Партизанский наслег» и муниципальными казенными учреждениями, обеспечивается в порядке, установленном администрацией МО «Партизанский наслег». При нарушении установленного порядка учета обязательств санкционирование оплаты денежных обязательств данного учреждения приостанавливается в соответствии с порядком, установленным администрацией МО.

3. Нарушение требований настоящей статьи при заключении указанных в части 1 настоящей статьи контрактов (договоров) является основанием для признания их судом недействительными по иску главного распорядителя (распорядителя) средств местного бюджета МО.

4. Средства, поступающие во временное распоряжение органов местного самоуправления МО и муниципальных казенных учреждений в соответствии с законодательными и иными нормативными правовыми актами, учитываются на лицевых счетах, открытых им в ГРКЦ НБ Республики Саха (Якутия) Банка России и Якутск.

5. Действие частей 1 - 4 настоящей статьи распространяется также на муниципальные бюджетные учреждения, в отношении которых не было принято решение о предоставлении им субсидии из местного бюджета в соответствии со статьей 78.1 Бюджетного кодекса Российской Федерации.

Статья 5. Особенности исполнения бюджета МО «Партизанский наслег» в 2013 году

1. Органы местного самоуправления МО «Партизанский наслег» не вправе принимать решения, приводящие к увеличению в 2013 году численности муниципальных служащих и работников муниципальных учреждений бюджетной сферы.

2. В ходе исполнения местного бюджета в 2013 году администрация МО «Партизанский наслег» вправе вносить изменения в сводную бюджетную роспись без внесения изменений в настоящее решение по основаниям, установленным статьей 217 Бюджетного кодекса Российской Федерации, а также по иным основа-

ЫҔЫРЭХ ТЫҔҔАР

Күндү кыыспын, ийэбитин, балтыбытын, эдьийбитин **ГРИГОРЬЕВА ОКСАНА НИКОЛАЕВНА** «Саха республикатын үөрэтиригитин туйгуна» үрдүк ааты ылбыккынан ис сүрэхпититтэн эбэрдэлибит!

Эн өр сылларга оҕо иитиитигэр уонна профсоюзнай үлэҕэ үлэ-лээбит үлэн үрдүктүк сыаналаммыгыттан үөрэбит, астынабыт. Баҕарабыт күндү киһибитигэр туйгун доруубуйаны, түбүктээх үлэҕэр инникитин даҕаны үтүө түмүктэрдээх буоларыгар, сырдык санааны, уйгу-быйан олоһу, дьолу-саргыны, этэнгэ буолууну, куруук үөрэ-көтө сырыт.

Эбэрдэни кытта аҕан Николай Николаевич, уолаттарын, кийиитин, биіргэ төрөөбүттэрин Мухиннар, Старостиннар, Лукиновтар, Охлопковтар, Григорьевтар дьэ кэргэттэрэ

Күндү коллегабытын **ЗАХАРОВ ВЛАДИМИР ПЕТРОВИЧ** 60 сааһын туолбут өрөгөйдөөх үбүлүүһүнэн истинник эбэрдэлибит!

Владимир Петрович, Эийэхэ чэгиэн-чэбдик доруубуйаны, дьэ кэргэттэргэр дьолу-соргуну, этэнгэ буолууну баҕарабыт! Кырдьы кыттыспатын, ыарыы ыалласпатын, баҕа санаан барыта туоллун!

Эбэрдэни кытта Нам педагогической колледжын коллектива

Поздравляем всех жителей и гостей с. Нам с наступающим Новым 2013 годом и приглашаем посетить новый магазин «Все для вас» по ул. комп. Винокурова, 2/2. В продаже имеются: бытовая химия, хоз. товары, новогонние игрушки и подарки, природная косметика «Мейтан» в широком ассортименте и др. Мы ждем вас с 10 до 18 ч. Спешите порадовать близких и друзей!

РЕШЕНИЕ № 68 от 13 декабря 2012 года

«Об утверждении схемы избирательного округа»

1. На основании представления избирательной комиссии МО «Партизанский наслег» об утверждении схем избирательных округов на основании п.2 ст. 18 ФЗ п. 6 ст.11 Закона РС(Я) и протокола НСД № 13 от декабря 2012 г. утвердить схему избирательного округа по административно-территориальной границе Партизанского наслега:

1. Наименование округа	Партизанский
2. Количество избирателей	593
3. Местонахождение УИК	Намский улус, с.Партизан ул.Школьная № 3, здание администрации МО «Партизанский наслег»
4. Местонахождение помещения для голосования	Намский улус, с.Партизан ул.Школьная № 10/1, Культурный центр «Хомус»
5. Граница округа	Административно – территориальная граница Партизанского наслега
6. Телефон УИК	25-7-08, 25-6-37

2. Опубликовать данное решение в газете «Энсиэли».
3. Контроль за исполнением решения оставляю за собой.

Председатель наслежного совета А.Н.Зырянов

ПРОЕКТ РЕШЕНИЯ от 24.12.2012 года

с. Партизан О бюджете муниципального образования МО «Партизанский наслег» на 2013 год

Руководствуясь Бюджетным кодексом Российской Федерации, Законом Республики Саха (Якутия) «О бюджетном устройстве и бюджетном процессе в Республике Саха (Якутия)», Уставом муниципального образования МО «Партизанский наслег» Республики Саха (Якутия), Положением о бюджетном процессе в муниципальном районе (городском округе) «Намский улус», прогнозом социально-экономического развития муниципального образования «Партизанский наслег» Республики Саха (Якутия), Основными направлениями налоговой и бюджетной политики муниципального района (городского округа) «Намский улус», Законом Республики Саха (Якутия) «О государственном бюджете Республики Саха (Якутия) на 2013 год», Наслежный Совет депутатов муниципального образования «Партизанский наслег»

РЕШИЛ:

Статья 1. Основные характеристики бюджета муниципального образования «Партизанский наслег» на 2013 год

Утвердить основные характеристики бюджета МО «Партизанский наслег» на 2013 год:

1. прогнозируемого общего объема доходов в сумме 17 872,117 тыс. рублей, в том числе объема безвозмездных поступлений, полученных от других бюджетов бюджетной системы Российской Федерации в сумме 695,100 тыс.рублей;

2. общего объема расходов бюджета в размере 17 872,117 тыс.рублей;

3. дефицит (профицита) бюджета в размере 0 тыс.рублей;

Статья 2. Доходы бюджета муниципального образования «Партизанский наслег».

1. Утвердить нормативы отчислений в местный бюджет по налоговым и неналоговым доходам в соответствии с Бюджетным кодексом Российской Федерации и Законом Республики Саха (Якутия) «О государственном бюджете Республики Саха (Якутия) на 2013 год» согласно **приложению 1**;

2. Утвердить перечень и коды главных администраторов доходов бюджета согласно **приложению 2** к настоящему решению;

3. Утвердить прогнозируемый объем поступления доходов в бюджет согласно **приложению 3** к настоящему решению;

4. Утвердить перечень главных администраторов источников финан-

сирования дефицита бюджета муниципального образования «Партизанский наслег» согласно **приложению 4** к настоящему решению.

Статья 3. Расходы бюджета муниципального района (городского округа) «Партизанский наслег».

1) утвердить распределение бюджетных ассигнований по разделам, подразделам, целевым статьям и видам расходов классификации расходов бюджетов в ведомственной структуре расходов согласно **приложению 5** к настоящему решению;

2) утвердить общий объем бюджетных ассигнований, направляемых на исполнение публичных нормативных обязательств в сумме 0 тыс.рублей согласно **приложению 6** к настоящему решению;

3) утвердить объем межбюджетных трансфертов, получаемых из других бюджетов бюджетной системы Российской Федерации в сумме 17 367,717тыс.рублей согласно **приложению 7** к настоящему решению;

4) утвердить объем межбюджетных трансфертов, предоставляемых другим бюджетам бюджетной системы Российской Федерации в сумме 695,100 тыс.рублей согласно **приложению 8** к настоящему решению;

5) утвердить объем средств, направляемых на финансирование муниципальных целевых программ по разделам, подразделам, целевым статьям и видам расходов классификации расходов бюджетов согласно **приложению 9** к настоящему решению;

6) утвердить распределение бюджетных ассигнований на осуществление бюджетных инвестиций в объекты капитального строительства муниципальной собственности по разделам, подразделам, целевым статьям и видам расходов классификации расходов бюджетов согласно **приложению 10** к настоящему решению;

7) субсидии юридическим лицам, не являющимся государственными, муниципальными учреждениями, индивидуальным предпринимателям, физическим лицам - производителям товаров, работ и услуг, предусмотренные настоящим Законом, предоставляются на безвозмездной и безвозвратной основа в целях возмещения затрат или недополученных доходов в связи с производством (реализацией) товаров, выполнением работ, оказанием услуг в случаях:

1) реализации мероприятий, направленных на поддержку предпринимательства, туризма и занятости населения;

2) и т.д.

Цели, условия, порядок предоставления и определения размеров субсидий, категории и (или) критерии отбора юридических лиц

ниям при перераспределении бюджетных ассигнований между главными распорядителями бюджетных средств, связанных с особенностями исполнения местного бюджета на 2013 год, в том числе:

1) в случае образования в ходе исполнения местного бюджета экономии по отдельным разделам, подразделам, целевым статьям, видам расходов и по кодам операций сектора государственного управления классификации расходов бюджетов Российской Федерации;

2) для финансового обеспечения непредвиденных расходов, связанных с ликвидацией последствий стихийных бедствий и других чрезвычайных ситуаций, в соответствии с решениями Президента Республики Саха (Якутия) и (или) Правительства Республики Саха (Якутия);

3) в случае недостаточности бюджетных ассигнований для исполнения публичных нормативных обязательств - с превышением общего объема указанных ассигнований в пределах 5 процентов общего объема бюджетных ассигнований, утвержденных настоящим решением на их исполнение в текущем финансовом году;

4) в случае получения субсидий, субвенций, иных межбюджетных трансфертов и безвозмездных поступлений от физических и юридических лиц, имеющих целевое назначение, сверх объемов, утвержденных настоящим решением;

3. Установить лимит оборотной кассовой наличности в размере авансовых платежей по заработной плате работников бюджетной сферы, погашению муниципального долга в сумме 30,0 тыс.руб.

4. Остатки средств местного бюджета МО «Партизанский наслег» по состоянию на 1 января 2013 года на счете местного бюджета, образовавшиеся в связи с неполным использованием бюджетных ассигнований, предусмотренных решением Наслежного Совета депутатов МО от «29 декабря 2011 года № 55 «О бюджете МО «Партизанский наслег» на 2012 год»:

4.1. направляются на в 2013 году на те же цели в качестве дополнительных бюджетных ассигнований;

4.2. по целевым средствам, поступившим за счет средств бюджетов бюджетной системы Российской Федерации, используются по решениям, принятым главными распорядителями средств бюджетов бюджетной системы Российской Федерации.

Статья 6. Муниципальные внутренние заимствования МО «Партизанский наслег»

Саҥа Дьылга – Саҥа сонун!

50000 солкуобайга диэри мэктиэһитэ суох иэс

Кэлэн иһэр Саҥа дьылынан!

Паай усунуоһа иэстэн 35%, иэскин толору төлөөтөххүнэ паай суумата төннөр. Ыйдаары бырыһыана 4%. Иэс бөддьүө 12 ый.

Амма сэл. Тел.: 8924-760-14-39	Бүлүү к. Тел.: 8924-760-14-57	Сунтаар сэл. Тел.: 8924-590-22-90
Бэрдьигэстээх сэл. Тел.: 8924-760-14-41	Майа сэл. Тел.: 8924-760-14-43	Чурапчы сэл. Тел.: 8924-760-14-50
Борогон сэл. Тел.: 8924-590-96-56	Нам сэл. Тел.: 8924-760-14-45	Ытык Күөл сэл. Тел.: 8924-760-14-47

Нам сэл., Ст.Платонов ул., 5/1. "Туйаара" маһаһынын 2 этээһэ Тел.: 8-41162-43-0-89

БИЛЛЭРИИЛЭР

С ДНЕМ РОЖДЕНИЯ, МФЦ НАМСКОГО УЛУСА!

28 декабря 2012 года свой первый день рождения отмечает МФЦ по Намскому району. Один год работы — срок небольшой, однако жители района уже оценили преимущество получения услуг через «единое окно» — это и быстро, и удобно, и комфортно.

«Электронная очередь», «инфокиоски», «автоинформатор» — все эти понятия пришли вместе с МФЦ, стали привычными, как и то, что с порога встречается улыбка консультанта, готовый выслушать и обязательно помочь сориентироваться в сложном многообразии государственных и муниципальных услуг. Государственное автономное учреждение «Многофункциональный центр предоставления государственных и муниципальных услуг в Республике Саха (Якутия)» свое первое структурное подразделение открыло в Нюрбе, положив начало развитию сети МФЦ в улусах. Сегодня представительств работают в Намском, Средне-колымском, Горном, Жиганском, Эвено-Бытантайском улусах, а до 2016 г. воспользоваться услугами «единого окна» на местах смогут все якутяне. Создание сети МФЦ — это и объективная необходимость, и требование законодательства: государственные и муниципальные услуги должны быть доступны каждому гражданину, а процедура их предоставления стать простой, прозрачной и качественной. В этом и состоит главная цель создания МФЦ — повышение качества предоставления государственных и муниципальных услуг за счет сокращения временных и финансовых затрат, создание комфортных условий, обеспечение доступности

информации по услугам.

Интернет-сайту МФЦ, к порталам госуслуг и органов власти. В зале для заявителей предусмотрено самостоятельное копирование необходимых документов. Прием ведут три специалиста, осуществляющие консультирование и прием, доведение документов, выдачу результатов услуг. Работники МФЦ — главный консультант Дария Парникова — Румм и консультанты Наталья Захарова, Надежда Куличенко стремятся сделать все, чтобы заявитель остался довольным. Постоянное повышение уровня знаний, психологические тренинги, стажировки в органах власти — необходимые условия для успешного и эффективного взаимодействия работников МФЦ с клиентами. В планах у молодого подразделения — расширение количества услуг. Уже в ближайшее время через МФЦ можно будет воспользоваться услугами УФНС по постановке на налоговый учет физических лиц (ИНН), добавятся услуги в сфере земельно-имущественных отношений (Росреестр).

В этом году МФЦ РС(Я) прошел сертификацию соответствия требованиям национального стандарта РФ ГОСТ ИСО 9001-2008 (ISO9001:2008). Каждый квартал проводятся опросы общественного мнения о качестве и доступности предоставления государственных и муниципальных услуг, отслеживается динамика показателей. Как правило, более 95% опрошенных дают стабильную высокую оценку деятельности МФЦ. Действительно, год работы МФЦ по Намскому улусу РС(Я) подтверждает то, что предоставление услуг на его базе — это высокий стандарт качества, этот новый, современный уровень взаимодействия власти и общества. Радует, что этот стандарт будет доступен каждому жителю республики. А МФЦ Намцев — дальнейшего развития на благо района!

Информации по услугам. Год назад МФЦ по Намскому улусу начинал с предоставления всего 7 видов муниципальных услуг земельно-имущественной сферы. Сегодня перечень увеличился в шесть раз. Существенно расширился и спектр предоставляемых услуг — внедрены услуги социальной сферы, по охотхозяйственным отношениям, по оформлению паспорта гражданина РФ, по пенсионным вопросам. В МФЦ по Намскому району налажено взаимодействие с 9 органами государственной и муниципальной власти. А это значит, что предоставление услуг этих уполномоченных органов и организаций на базе МФЦ происходит на строго регламентированном уровне — осуществляется контроль сроков предоставления услуг, определены передачи необходимых документов, условия и порядок предоставления услуг в целом. За год работы более трех с половиной тысяч человек получили устные консультации, подали заявления на предоставление услуг.

Те, кто побывал в МФЦ Намского улуса, неизменно отмечают удобства и комфорт — помещенье, дизайн, вся внутренняя Среда созданы в едином стиле МФЦ, с учетом всех требований, предъявляемых законодательством к организации работы таких центров. Удобен зал приема посетителей — есть здесь сектор ожидания, оборудованный той самой полубившейся электронной очередью. В зале расположены мягкие сиденья, хотя долго засиживаться не приходится, среднее время ожидания в очереди — не более 10 минут. В свободном доступе для заявителей все справки по предоставляемым услугам — в секторе информирования расположены стенды с общим перечнем услуг, инфокиоски с бесплатным доступом к правовой системе «Консультант Плюс», к

ИДЬУО ИИТИННЭРЭР

ИККИ МАССЫЫНАНЫ УГОННААБЫТТАР

Аспыт нэдиэлэҕэ 13 киһи кырбаммыт, 4 уоруу тахсыбыт. Ахсынньы 17 к. Нам с. олохтооҕо гр. А. биллэрбитинэн Хамафаттаҕа гараж умайбыт. Ахсынньы 19 к. Нам с. олохтооҕо гр. К. биллэрбитинэн Нам с. Чернышевская уул. 72 №-дээх дьиэ олбуоруттан 482 №-дээх Тойота «Корона Премио» массыынаны биллибэт дьон угоннаабыттар. Ахсынньы 20 к. Никольская олохтооҕо гр-ка Н. биллэрбитинэн ахсынньы 15 к. гр. Б. кини уолун Н. «Тойота Виста» массыынатын сокуона суох ылбыт. ГАИ 685 транспоры бэрэбиэркэлээбит, 135 боротокуул толорбут, 2 итириг суоппар түбэспит, стоянкаҕа 4 массыына туруоруллубут, 2 суол быһылаана тахсыбыт.

Быһылаан

«ХАРА МААСКАЛАР» ХААЙЫЛЫННЫЛАР

Ахсынньы 20 к. киэһэ 19 ч. саҕана ис дьыала от-делын дьуһурунай чааһыгар «Меркурий» маҕаһыын үлэһиттэриттэн ороспуйдуу саба түһүү уонна гражданин В.А. Тимофеевы саанан ытан эчэппиттэрин туһунан иһитиннэри кирибит.

Маҕаһыын видеокамератын көрүү түмүгэр саба түһээччиллэр төрдүө буолан сылдыбыттар, харана танаастахтара, сирьдэригэр мааскалаахтара биллибит. Биир киһи булт саатынан дьиэ үрдүн ыһыт, иккис кассовый аппарааты ылбыт, үһүс витринаны алдьатан үрүн көмүс оһоһуктардаах лотогу ылбыт, төрдүс киһи иккис этээскэ сылдыбыт. Барыллааһын хоромньу: күннээҕи кирибит харчы 66700 солк. уонна 47000 солк. суумаҕа ювелирнай оһоһуктар (үрүн көмүс). Быһылаан буолбут миэстэтин бэрэбиэркэлээһин түмүгэр булт саатын 12 калибрдаах ботуруонун гильзата, икки хайаҕастаах хара спортивнай бэргэһэ, патронтаж, үрүн уонна саһархай өгнөөх металлтан ювелирнай оһоһуктар, саһархай металлтан цепочка, 16 калибрдаах булт саатын обреша, 6 ботуруон буллубут.

Ахсынньы 21 к. оперативнай-ирдирин тэрээһиннэр кэмнэригэр Аппааныттан 7 км ыраах Маппыс диэн сиргэ хаарга көмүллүбүт кассовый аппарат буллубут, маны таһынан Нам с. Чернышевская уул. гаража 2 кроссовка, 3 ботуруон, 3 газовой баллон, харана өгнөөх куртка буллубуттар. Нам с. Ржевскэй уул. дьиэ олбуоругар хаарга көмүллүбүт саһархай металлтан оһоһуллубут 15 биһилэх буллубут.

Бүгүңнү күннэ 4 уорбаланааччы тутуллубут, кинилэргэ хо-луобунай дьыала тэриллибит, билигин хаайыллан олоролор. Быһылаанынан сибээстээн ИДЬУО салалтата тириэтэлэр салайааччылары бэйэлэрин малларыгар сэрэхтээхтик сыһыаннаһалларыгар, видеонаблюдение туруоралларыгар сүбэлиир.

В. РЫКУНОВА

Коллектив кинотеатра «Сардана» поздравляет с наступающим Новым Годом и приглашает на новогодние мероприятия: 29 декабря — Дискотека-ностальги. Ведущие Арчылаана и Вячеслав Михайлов. Начало — 20.00 ч. Цена — 200 руб. 31 декабря — Встречаем Новый год. Начало — 01.00 ч. Цена — 200 руб. 1 января — Дискотека. Начало — 20.00 ч. Цена — 200 руб. 2 января — Дискотека. Начало — 20.00 ч. Цена — 200 руб. 3 января — Бал Арчылааны «Дьоро киэһэ». Начало — 20.00 ч. Цена — 250 руб. Кафе, гадалка. 5 января — Дискотека. Начало — 20.00 ч. Цена — 200 руб. 6 января — Дискотека. Начало — 20.00 ч. Цена — 200 руб.

МАХТАЛ

Тапталлаах оҕобутун, сиэммитин, быраапытын, убайбытын, аймахытын Дьяконов Андрей Николаевичи тиһэх суолугар атаар ыарахан күннэригиттэр көмөлөспүт үтүмүн үгүс доҕотторугар, бииргэ үөрэммиттэригэр, бииргэ үлэлээбиттэригэр, үлэлээбит тэрилтэтин салайааччыларыгар, коллективыгар, биһиги үлэлээбит тэрилтэлэригэр салайааччыларыгар, бары үлэһиттэригэр, күндүтүк саныыр, убаастаһар аймахтаргытыгар, чугас олоор ыалларыгар, истин дьүөгэлэрбитигэр, эрэллээх табаарыстаргытыгар, «Арылы», «Сардаана» түмсүүлэригиттэр, оҕобут десадака иитээччилэригэр, үөрэппит учууталларыгар, Түбэ, Хатырык нэһиликтэрин салалталарыгар, тэрилтэлэригэр, бар дьонугар-саргытыгар оҕобут көмүс унуобун көтөхсөн, үгүс истин санааларгытын тиэрдэн, күүс-көмө буолан, туохха да тэннэммэт ыар кутурбаммытын тэнгэ үллэстэн, аһыбыгыгар улахан өйбүл буолбуктугар диринник Махтанабыт. Эһиги олоххутугар хаһан да ыар күннэр буолбатыннар, эһиэхэ үтүнү, кэрэни, сырдыгы эрэ баҕарабыт. Доруобай, дьоллоох буолгуч!

Ийэтэ, аҕата, эбээтэ, эдьийэ, балтылара, күтүөтүгэр, племянниктара

Грузовые перевозки до 2-х тонн по селу, по городу.
Тел. 89841160270, 89243661967

Продам действующий магазин.
Тел. 89142643890

Лукина Надежда Владимировна аа-тыгар 30.08.2005 с. бэриллибит Ж-29 8265 №-дээх «Улэ ветерана» дастабырыанна сүпсүтүнэн дьингэ суоҕунан аабыллар.

КЭРИЭСТЭБИЛ

Биһиги ахтар, суохтуур күндү, тапталлаах арабыт Парников Андрей Андреевич орто дойдуттан барбыта номнуо би-ир сылын туола оҕуста. Аҕабыт сэрии сылларын оҕото буолан, олох бары кыһалбатын билэн улааппыта. Олох эрэйэ, аас-туор кэмэ кинини кыра эрдэбиттэн улахан киһи курдук толкуйдур-урга, барыны-бары билэргэ үөрөспүтэ.

Тулатыгар элбэх доҕордоох-атаастаах буолара. Оскуола сааһыттан актыыбынай общественник, спортсмен этэ. Дэгиттэр талааннаах спортсмен буолан, хамаанда чийэтин араас көрүңнэргэ барытыгар көмүскүүрү. Ол курдук кини тустууга, хапсаҕайга, хайыһарга, волейболга, чэпчэки атлетикага, боксага доҕордооһара. 1961 с. Саха АССР оҕолоро бас-такы сүүмүрдэммит хамаандатын чилиэнэ этэ. Онно сылдьан Хотугу Осетияҕа баран миэстэлэһэн кэл-битэ. Аатырбыт тустууктардаах Осетияттан миэстэни төлө тутта-рыы улахан сыраттан-сылбаттан тахсыта чыралга. 1967 с. Саха АССР көңүл тустууга чемпио-на ВДСО «Трудовые резервы».

Хайыһарга уһун дистанция-ларга сүүрэрэ. Оройуон чийэтин көмүскүү республикага киирэн 50 км сүүрэн ситиһиллэммитэ. Аҕабыт олобун устатын туха-ры спорду кытары алтыспыта. Армияҕа да сылдьан спорттан тэйбэтэҕэ, тустуутунан дьарык-танан күрэхтэһэрэ. Армия кэн-ниттэн кэлэн физкультурта учу-талынан, оройуон «Урожай» ДСО председателинэн, спорткомите-тын председателинэн таһаары-лаахтык үлэлээбитэ. Ити үлэлиир кэмнэригэр оройуонна спортив-

най үлэ балайда ситиһиллэммитэ. Төрөөбүт-үөскээбит Намын орой-уона республикаҕа биир биллэр-көстөр үлэлээх спортивнай тэ-рилтэ быһыытынан биллэрэ уон-на миэстэлэһэр этэ. Ол курдук, 1974 с. республикага оройуон-мут «Урожай» ДСО сабиэтэ 3-с миэстэҕэ тахсыбыта. Кэлин үлэ-тин хайысхатын уларытан тыа хаһаайыстыбатыгар бригады-иринэн, управляющайынан, с/со-вет председателинэн үлэлээбитэ. Кини төрөөбүт-үөскээбит Искра-тыгар, Хатын Арыы нэһилигэр элбэх өрүттээх үлэни, туугулары ыһыппыта. Ол сағана Хатын Арыы нэһилигэр түөрт отделение ки-ирэрэ: Искра, Кыһыл Дэриэбинэ, Граф Бизергэ, Аппааны. Элбэх кинини салайыы, хас да отделе-ниеҕа үлэ-хамнас барарын атта-ран туруоруу көннөрү киһиэхэ кыайтарбат үлэ буолара биллэр суол. Бэйэтэ киһи быһыытынан эйэҕэс-сайаас буолан, дьону бэйэтигэр тардара, дьон кини ты-лын истэр буолан түмсүүлээхтик үлэлииллэрэ, убаастыыллара. Куруук дойдум, дьонум туһа диэн үлэлии-хамсыы сылдьар киһи онтон атын да буолар кыраа суох. Бэйэтигэр олус элбэх ээһинэни ылынан үлэлиир. Төрөөбүт-үөскээбит, биһигэ ыйаммыт Ис-кратыгар мэлдьи кыһаллара. Дойдутун исторياتынан дьа-рыктанара. Ыһыллыы-тозуллуу буола турар кэмтигэр, тыа си-ригэр сайылыктааһыны тэри-рийбит киһи диэн бағалааҕа. Ол иһин сорук онгостон, улуус баһылыгар Ильингэ киирэн сайылыктааһыны ыытар туһу-нан үлэни-хамнаһы көпсөппүтэ. Ол ыра санаата туолан билигин «Хойоно» алааһыгар Искра нэ-һилигин биир баар-суох сайы-лыга буолан үлэлии-хамсыы олооруттан ис кута уоскуйан, нус-хас сыттаҕа буолуо. Аҕабыт

кэрэ ыра санаалардааҕа. Онту-катын дойдутун дьонугар мэл-дьи сүбэли-амалыы сылдыра. Ол иһин дойдутун доно мэлдьи истин-иһирэх тылынан ахтал-лар. Доҕорум дойдутун олус да таптыра. Хас тыатын, алааһын, үрөһүн, күөллэрин барытын аах-тара билэрэ. Кини өйдөбүлүгэр төрөөбүт сирэ-дойдута, аппа-та-дыаппата, араас үрэхтэрэ, киэң сыһыылара, дьон-сэргэ олорут өтөхтөрө барыта олус да күндү буолара. Кини сөүгөх, кыра оҕо сааһыгар оннооҕор улахан дьон сирдип онгостон, суоллары-ист-тарын ыйдараллара. Алааһыгар тахсан бултаан-алтаан, дойдутун уугун-хаарын иһэн, көй салгыны-нан тыһынан олус үөрэн-астынан кэлэр буолара. Бэйэтэ да булка олус сыстаас этэ. Мэлдьи илии тутуурдаах, өттүк харалаах кэлэр. Оҕолоругар аҕа киһи быһыы-тынан олус кыһаллара. Оҕолорбут бары уолаттар буолан, мэлдьи аҕаларын батыһан эмдэй-сэмдэй, саппай уопса сылдьар буолалла-ра. Оҕолорун сырдыкка, кэрэҕэ угуйара, үөрэтэ-такайа сылдыра. Оҕолор да араларын утумнаан үлэттэн толлон турбаттар. Аҕабыт үөрэтиитэ-такайыта диэн асты-нан ахталлар.

Андрейбынаан ыал буолан олорут кэмнэри миэхэ самай кэрэ өйдөбүлүм буолан мэлдьи арыаллыыр, араҥаччылыыр. Кини олобун оҕолоро, сиэн-нэрэ салгыахтара. Кэргэним, аҕабыт, эһээбит биһиэхэ бүк эрэнэн, ханна да буоллар биһи-гини араҥаччылыы, көрө-истэ сылдыра буолуо дии саныбыт. Биһиги өйбүтүгэр, сүрэхпитигэр сырдык өйдөбүл, сирдип сулус буола туруоҕа. Биһиги аҕабыт үйэлээх сааһыгар наар дьон туһа диэн олорут олоҕо мэлдьи үтүө өйдөбүлүнэн ахтылыы, туруо.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительства, «Нам улууһун «Энсиэли» хаһыат редакцията» автономнай учреждение. Сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүтэ Федеральнай сулууспая СР управлениятыгар 2012 с. олунньу 7 күнүгэр регистрациялааммыт нүөмэрэ — **ПШ №ТУ14-0216.**

Сурукка ааккытын-суолугутун, үлэтитин, дьыэдиит аадырыһын чопчу ыйыҥ. Редакцияга кирибит суруктар төһөнөрүллүбэттэр. **Автор этэрэ хаһыат санаатыһынын мэлдьи биир буолбат.**

«ЭНСИЭЛИ» - Нам улууһун хаһыата.

678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложная уул. 4.
E-mail: Namtsy41141@mail.ru; editor@namtsy.sakha.ru

Редактор В.Г. КАСЬЯНОВ

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 41496; бухгалтерия — 41141; факс — 41141; редакционной-издательской ситим — 41332

«Энсиэли» хаһыат РИС таһылына, таһылына уонна бэчээтигэр сыагар бэчээттэнэ. **Аадырыһа:** Нам сэл. Заложная уул. №4 Формата А3. Кээмэй 2,0 бэчээт. лис **Көңүл сыананан атыыланар Индекс — 54889.** Тиража — 1890 Бэчээкэ илии баттаньытын графика — 12:00 ч. 25.12.2012 с. Бэчээкэ илии баттанна — 11:20 ч. 25.12.2012 с.